

**Nationaal Park
Drentsche Aa**

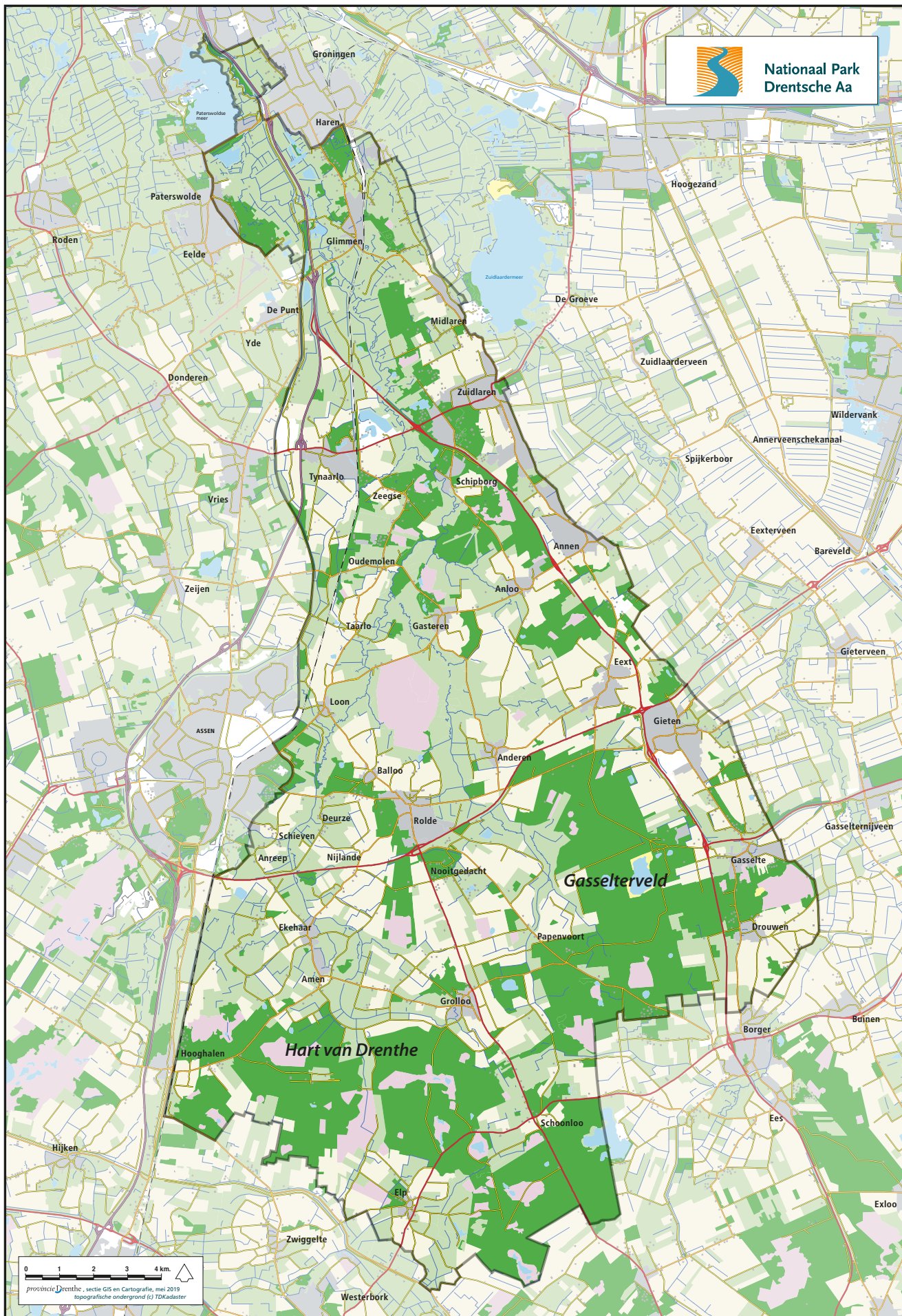
Jaarverslag 2023

Van brongebieden tot benedenloop

Nationaal Park
Drentsche Aa

**Nationaal Park
Drentsche Aa**

Jaarverslag 2023

Van brongebieden tot benedenloop

Inhoud

Voorwoord	3
1. Algemeen	5
2. Drents Programma Landelijk Gebied	7
3. Programma Natuurlijk Platteland – Deelprogramma Drentsche Aa	8
4. Water	15
5. Landbouw	17
6. Natuur en landschap	20
7. Recreatie	27
8. Wonen en leefbaarheid	30
9. Klimaat en energie	32
10. Educatie en communicatie	33
11. Gebiedsfonds Drentsche Aa	41
Bijlagen	44
1. Organisatie Nationaal Park Drentsche Aa	44
2. Overzicht Gastheren en -vrouwen Drentsche Aa	46
3. Besluitenlijsten Overlegorgaan	47
4. Eindafrekening Bestedingenplan 2023	49
5. Overzicht afgeronde projecten	49
6. Actuele nieuwsberichten op de website in 2023	50
7. Adressen partners	52

Voorwoord

Ook in 2023 is er flink aan de weg getimmerd om de kwaliteit van ons Nationaal Park Drentsche Aa te verbeteren. We hebben weer stappen vooruit gezet. Verschillende projecten zijn afgerond, nieuwe zijn in gang gezet en succesvolle activiteiten zijn voortgezet.

Zo vorderde – en vordert – de verbouwing van het voormalige café De Aanleg in Deurze tot bezoekerscentrum van het Nationaal Park, het *Huis van de Drentsche Aa*, gestaag. Bistro Aa ontving er vanaf het voorjaar gasten en de medewerkers Communicatie en Educatie van het Nationaal Park (werkzaam voor IVN) namen er in de loop van het jaar hun intrek. Het Overlegorgaan stemde in met de Intentieverklaring en de Samenwerkingsovereenkomst '*Huis van de Drentsche Aa*' tussen het Nationaal Park, IVN en twee ondernemers. Nog te realiseren in 2025/2026 zijn een kapschuur met ruimte voor het ontvangen van groepen/ klassen (met vieze laarzen), herinrichting van de buitenruimte en tot slot een kijkhut aan het Deurzerdiep met uitzicht onder water.

Het bezoekerscentrum krijgt een essentiële rol in het bieden van oriëntatie en informatie aan de bezoekers van het Nationaal Park. Dat is nodig, want het park beslaat een immens gebied met veel uiteenlopende landschappen. Intussen blijft naast het centrum ook ons in de loop van de jaren opgebouwde 'levend bezoekersnetwerk' van vitaal belang. Ook in 2023 zijn weer (recreatie) ondernemers in het gebied opgeleid als gastheer of gastvrouw en daarmee toegevoegd aan het netwerk van gastheren en -vrouwen van het Nationaal Park. Dat mensen die zelf in het gebied wonen en werken hun enthousiasme ervoor overbrengen op bezoekers, is van onschatbare waarde. Hetzelfde kan worden gezegd van de Nationaal Park-gidsen, die elk jaar een uitgebreid excursieprogramma verzorgen.

Onze bezoekers nog beter de verhalen over het gebied vertellen en laten beleven, zonder daarbij de draagkracht van het gebied voor recreatie te overschrijden, is ook de inzet van het Ambitieplan Duurzaam Toerisme dat in 2023 gereed kwam. Dit plan is het eindresultaat van een van de vier zogenoemde 'Impulsprojecten' die in de jaren 2021 tot en met 2023 zijn uitgevoerd. Het plan heeft veel gezamenlijk elan opgeroepen en daarom ben ik blij dat de uitvoering ervan de komende jaren ter hand wordt genomen.

Voor wandelaars was er alvast een mijlpaaltje in de vorm van de nieuwe uitgave van de 'Loop van de Drentsche Aa', een gids met een lange-afstandsroute door het hele Nationaal Park, uitgegeven door Het Drentse Landschap samen met het Nationaal Park. Als fervent wandelaar heb ik zelf met plezier bijgedragen aan het uitzetten van de route.

Minstens zo belangrijk als de bezoekers zijn de bewoners van het Drentsche Aa-gebied. Want het Nationaal Park, dat is het landschap, de natuur, de cultuurhistorie, maar het zijn ook de mensen die er wonen en werken. Samen maken zij het gebied tot wat het is en in de toekomst zal zijn. De andere drie impulsprojecten waren dan ook op hen gericht: Biodiversiteit & Participatie, Energietransitie & Participatie en Transitie Landbouw. Van alle drie zijn de eindresultaten eveneens gepresenteerd in het Overlegorgaan. De beide participatieprojecten hebben geleid tot het vervolgproject 'Samen aan de slag in het Nationaal Park Drentsche Aa' waarin de Brede Overleggroep Kleine Dorpen Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe en de Natuur- en Milieufederatie Drenthe samen de betrokkenheid van de inwoners bij het gebied verder versterken. De toekomst van de landbouw is vooral afhankelijk van landelijke ontwikkelingen en de mogelijke uitwerking daarvan in het Drents Programma Landelijk Gebied.

Intussen heeft het Rijk het Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 vastgesteld, waarmee jaarlijks structureel 5 miljoen euro extra beschikbaar komt voor de Nationale Parken in Nederland. Wij hebben onze subsidieaanvraag hiervoor ingediend. Op basis van de adviezen van de visitatiecommissie Nationale Parken zetten we erop in om met de extra middelen de werkorganisatie te verzwaren, wat ons helpt om de hiervoor genoemde projecten uit voeren en om de Educatie- en communicatiestrategie 2024-2030 te realiseren. Onze doelen zijn duidelijk en samen houden we de ingezette koers vast.

Jaap Verhulst
Voorzitter Nationaal Park Drentsche Aa

1. Algemeen

Het jaar 2023 stond in het teken van het Beleidsprogramma Nationale Parken dat door het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (LNV) is opgesteld in samenwerking met de provincies, de nationale parken en maatschappelijke partners. De minister schrijft aan de Tweede Kamer hierover:

De nationale parken zijn de parels van de Nederlandse natuur, waar je bij uitstek kunt genieten van natuur en landschap. Ze vertellen gezamenlijk het verhaal van de Nederlandse natuur. De nationale parken kunnen daarnaast ook bijdragen aan de transitieopgaven voor het landelijk gebied. Ik ben verheugd dat we met dit programma de weg naar robuuste, beleefbare parken gezamenlijk voortzetten en zo nationale parken weer op de kaart zetten.

Het programma is een uitwerking van mijn ambitie om de waarde van de nationale parken in de volle breedte te laten zien, te benutten en verder te ontwikkelen. Gezamenlijk bouwen we voort op de eerder ingezette beweging naar robuustere gebieden in landschapsecologische eenheden en beleefbare parken; basis van een nationaal park is en blijft natuur.....

Het beleidsprogramma biedt duidelijkheid over de basiseisen waar elk park aan moet voldoen; hiermee wordt het internationale IUCN-label zo veel mogelijk in ere gehouden. Nationale parken krijgen 5 jaar ontwikkeltijd om aan de basiseisen te voldoen. Wanneer zij in 2030 niet aan de basiseisen voldoen, kan de status Nationaal Park worden ingetrokken. Nieuwe statusaanvragen moeten bij aanvang al aan deze basiseisen voldoen.”

Voor het Nationaal Park Drentsche Aa geldt al vanaf de oprichting in 2002 een verbrede doelstelling; binnen de grenzen van het park wordt ook gewoond en gewerkt. Sinds 2007 wordt op deze basis in het totale stroomgebied – van de brongebieden in het zuiden tot de benedenloop in Groningen – gewerkt. In 2013 heeft de provincie Drenthe dit formeel bekrachtigd door de grens van het Nationaal Park Drentsche Aa in de Omgevingsvisie en -verordening vast te leggen. Deze landschapsecologische begrenzing voldoet aan de criteria van het Beleidsprogramma Nationale Parken.

Tijdelijke ondersteuning Nationale Parken 2021 - 2023

Vooruitlopend op het beleidsprogramma heeft het ministerie van LNV een driejarige subsidieregeling opengesteld. In het Nationaal Park Drentsche Aa zijn hiervoor vier deelprojecten uitgevoerd en inmiddels afgerond. U leest hierover verderop in dit jaarverslag. De provincie Drenthe heeft de hiervoor vereiste cofinanciering beschikbaar gesteld.

Bezoekerscentrum 'Huis van de Drentsche Aa' in wording

Vanuit het Beheer, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan Nationaal Park Drentsche Aa (2021-2030) en het Ambitieplan Duurzaam Toerisme zijn in 2023 definitieve stappen gezet voor de realisatie van het bezoekerscentrum 'Huis van de Drentsche Aa' in Deurze. In de vergadering van 30 januari 2023 heeft het Overlegorgaan Drentsche Aa ingestemd met de intentieverklaring van 1 november 2023 en de uitgewerkte samenwerkingsovereenkomst tussen het Nationaal Park, IVN en twee ondernemers.

Het hele jaar is er gewerkt aan de verbouwing van voormalig café en zalencentrum De Aanleg in Deurze tot het nieuwe bezoekerscentrum. Als eerste is het nieuwe horecagedeelte, de Bistro Aa, geopend. Sinds het begin van de zomer kunnen bezoekers hier dagelijks vanaf 10.00 uur terecht voor koffie met gebak of voor een lunch. Later in het jaar hebben de medewerkers communicatie en educatie van het Nationaal Park, in dienst van IVN, hun intrek genomen in de nieuwe kantoorruimte. Najaar 2024 zal naar verwachting het informatie- en educatiegedeelte, het hart van het bezoekerscentrum, open gaan. Behalve de informatiebalie en de expositie in het bestaande gebouw komt er vergaderruimte en op de bovenverdieping bescheiden verblijfsaccommodatie. Verder komt er een kapschuur waar schoolklassen natuurlessen kunnen krijgen. Het plan is om bovendien een kijkhut aan te leggen waardoor bezoekers straks onder water kunnen kijken naar de vissen en andere dieren in de beek.

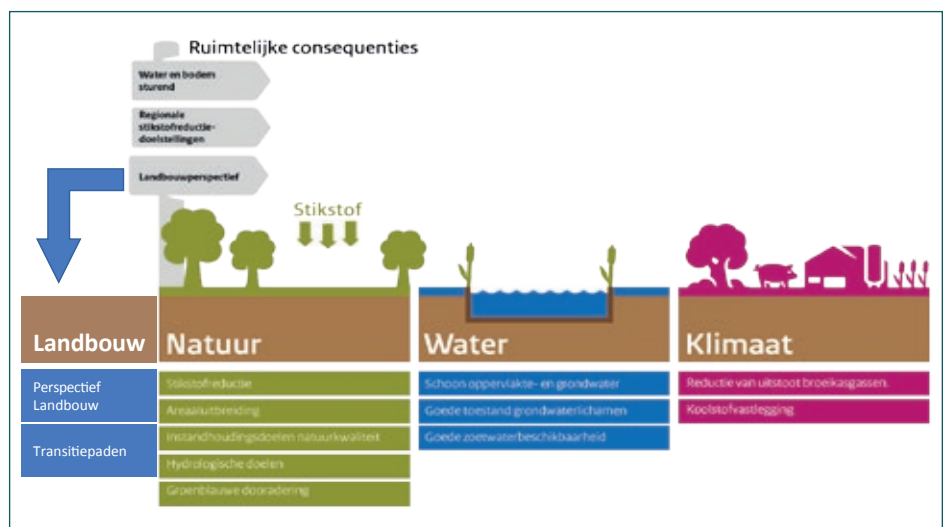

2. Drents Programma Landelijk Gebied

Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zet het Rijk in op het landelijk gebied, met een integrale aanpak voor natuur, water en klimaat. Het is aan de provincies om voor de taakstellende opgaven gebiedsprogramma's (PPLG: Provinciaal Programma Landelijk Gebied) op te stellen. Drenthe werkt haar programma uit in het Drents Programma Landelijk Gebied, het DPLG. In het Drents Programma Landelijk Gebied bundelt de provincie de opgaven en doelen uit het NPLG met de bestaande Drentse opgaven en doelen: Regionaal Waterprogramma, Stikstofreductie, Landbouw in Drenthe, Natuur in ontwikkeling en Klimaat, en wordt de link gelegd met de Omgevingsvisie. Dit doet zij samen met gebiedspartners als waterschappen en gemeenten, natuurbeheerders, landbouw- en andere belangenorganisaties. De provincie heeft als taak om belangen en perspectieven van betrokken partijen goed af te wegen en uiteindelijk een gebiedsprogramma voor te leggen aan het Rijk. In 2023 heeft de provincie het ontwerp-programma 0.5 en concept-maatregelpakketten gepresenteerd. In 2024 worden herziene maatregelpakketten aan het Rijk voorgelegd en volgt een nieuw ontwerp-programma (versie 0.75).

De verdere planning en meer informatie vindt u op www.provincie.drenthe.nl/dplg

3. Programma Natuurlijk Platteland – Deelprogramma Drentsche Aa

Opdrachtgever

provincie Drenthe

Opdrachtnemer

Samen met haar partners werkt de provincie Drenthe aan de natuuropgave in het landelijke gebied. Dit gebeurt via een integrale, gebiedsgerichte aanpak. De natuuropgave is met name sterk verbonden met de wateropgave. In het Natuurpact hebben provincie en Rijk in 2013 afgesproken dat er voor eind 2027 13.600 hectare nieuwe natuur binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) moet zijn gerealiseerd. In dat kader is in 2016 het Programma Natuurlijk Platteland vastgesteld, dat in 2022 is geactualiseerd. Van de 13.600 hectare moet vanaf 2022 nog zo'n 2.500 hectare worden verworven en een kleine 7.000 hectare worden ingericht. De NNN-opgave is nauw verbonden met nationale en internationale verplichtingen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) verwacht de provincie een extra opgave voor uitbreiding en inrichting van natuurgebieden en zogenaamde overgangsgebieden.

Bestuurlijk Adviescommissie Drentsche Aa

Op 24 oktober 2016 heeft de Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe de Bestuurlijke Adviescommissie Drentsche Aa (BAC) geïnstalleerd. Inmiddels is in verschillende deelgebieden de realisatie van het Programma Natuurlijk Platteland gestart. De BAC stuurt en bewaakt de voortgang hiervan. De opgave is een integrale doelstelling en omvat de realisatie van de NNN-doelen en doelen vanuit Natura2000, de doelen van de Kaderrichtlijn water (KRW) en de doelen uit het nationaal bestuursakkoord water (NBW). Hierbij worden doelen voor landbouw, recreatie en leefbaarheid meegenomen.

De commissie heeft een brede samenstelling zodat alle gebiedspartners direct zijn vertegenwoordigd. Jan Broertjes is benoemd tot onafhankelijke voorzitter. Prolander voert het secretariaat van deze commissie. Daarnaast bestaat de commissie uit bestuursleden van het waterschap Hunze en Aa's, Staatsbosbeheer, Gemeenten Aa en Hunze en Tynaarlo, LTO-Noord, Drents Agrarisch Jongeren Contact, Drents Particulier Grondbezit en de programmaleider Drentsche Aa van de Provincie Drenthe).

Het werkgebied omvat het gehele beekdalsysteem van de Drentsche Aa. Het gebied van de Elperstroom is aan het werkgebied toegevoegd evenals het Witterveld. Deze gebieden zijn voor een deel begrenst als Natura2000 gebieds

In 2020 heeft de Bestuurlijke Adviescommissie Drentsche Aa (BAC) het uitvoeringsprogramma Drentsche Aa in het kader van het Programma Natuurlijk Platteland vastgesteld. De Drentsche Aa is een van de acht deelgebieden in dit programma. Naast het PNP is ook het Programma Natuur (PN) onderdeel van de opgave van de BAC. Het PN is een aanvullende opgave vanuit het Rijk om versneld de kwaliteitsverbetering van natuur in Nederland te realiseren.

Verschillende opdrachten zijn ondergebracht bij Prolander in de lopende gebiedsprocessen. Daarnaast nemen de terreinbeherende organisaties maatregelen om de natuur te versterken via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL).

Ook worden zes landschapsecologische analyses (LESA's) uitgevoerd in het kader van de Natura 2000-beheerplannen. Hierbij wordt gekeken naar de samenhang tussen de waterkwaliteit, grondwaterstand, bodem, flora en fauna. Er wordt zo precies mogelijk uitgezocht hoe een landschap in elkaar zit. Deze informatie wordt gebruikt bij schetssessies om te bepalen hoe de gebieden eruit gaan zien. Naast de onderzoeken worden ook PAS-maatregelen in de Natura 2000-beheerplannen uitgevoerd. Dit geldt ook voor de gebieden Elperstroom, Witterveld en Drouwenerzand.

Natuurdoelanalyse Natura 2000-gebied Drentsche Aa

De provincie Drenthe heeft een natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld voor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa. De NDA moet duidelijk maken of de bestaande en geplande maatregelen voldoende zijn voor het halen van de doelen voor het in stand houden van de beschermde natuur, of dat aanvullende maatregelen nodig zijn. Ook moet blijken of wordt voldaan aan het gebod dat de beschermde natuur niet mag verslechteren. De provincie Drenthe heeft de Ecologische Autoriteit gevraagd te toetsen of de NDA een goede basis vormt voor het bepalen van de maatregelen die in het gebiedsprogramma zullen worden opgenomen.

De Ecologische Autoriteit is een onafhankelijk orgaan, ingesteld door de minister voor Natuur en Stikstof, en beoordeelt of de juiste informatie gebruikt wordt voor besluitvorming over beschermde natuur. Alle provincies moeten natuurdoelanalyses opstellen, waarin zij onderbouwen of er in een gebied maatregelen nodig zijn voor natuurherstel. Deze onderbouwing is nodig voor de concrete maatregelen die later worden opgenomen in provinciale gebiedsprogramma's.

De hoofdpunten uit het advies:

Uit de natuurdoelanalyse blijkt dat de natuur in het Drentsche Aa-gebied de afgelopen tijd is verslechterd. Voor de toekomst zijn er aanzienlijke risico's op verdere achteruitgang. Uit de analyse komen als grootste knelpunten de hoge belasting met stikstof en problemen met het functioneren van het hydrologisch systeem naar voren (waarbij de problematiek ook ligt in de omgeving van het natuurgebied). De Ecologische Autoriteit ziet hoe de natuurbeheerders, ondanks de grote uitdagingen en bedreigingen, hun best doen de natuur in het gebied zo goed mogelijk te beheren. In de wet staat dat het niet is toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen totdat verdere verslechtering optreedt. Daarom moeten snel extra maatregelen genomen worden, waaronder het verder verminderen van de stikstofbelasting, maatregelen gericht op een natuurlijker functioneren van grond- en oppervlaktewatersysteem en verbeteren van de waterkwaliteit binnen en buiten het gebied (waaronder die van het beekwater).

De Ecologische Autoriteit is van oordeel dat de provincie zich voor het kiezen van de juiste watergerichte maatregelen eerst verder moet verdiepen in het watersysteem. De NDA is op dit punt niet compleet. De provincie heeft zelf al een begin gemaakt met het opstellen van ecohydrologische systeemanalyses gericht op deelgebieden. De Ecologische Autoriteit onderschrijft het belang hiervan, maar adviseert om deze analyse ook gebiedsbreed uit te voeren en in de NDA op te nemen. Hierdoor wordt ook inzicht verkregen in het samenhangend functioneren van het totale gebied, op basis waarvan gebiedsgerichte (en effectieve) maatregelen kunnen worden geformuleerd. Het advies is om de maatregelen die hieruit komen met urgentie te nemen.

Daarom adviseert de Ecologische Autoriteit ook om de natuurdoelanalyses te verbeteren met aanvullende informatie, vooral op het gebied van het watersysteem in en rond het natuurgebied, zodat goede besluiten genomen kunnen worden in het gebiedsprogramma.

Tegelijk moet niet gewacht worden met maatregelen tot alle kennis compleet is. Een aantal knelpunten en oorzaken zijn duidelijk. De Ecologische Autoriteit adviseert om daar nu al tot actie over te gaan.

Drenthe Brede LESA Drentsche Aa gestart in 2023

Zowel vanuit het huidige beleid, het Programma Natuurlijk Platteland (PNP), als het in ontwikkeling zijnde beleid vanuit het Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG) gelden bodem en water als sturend voor de inrichting van het landelijk gebied. Om de huidige en toekomstige natuurdoelen in samenhang met klimaat-, landbouw- en stikstofdoelen te kunnen realiseren is het nodig om een goed beeld te krijgen van begrenzing en functioneren van de natuur-, bodem- en watersystemen in Drenthe. Met name is meer inzicht nodig in het functioneren van het hydro-ecologische systeem, zodat duidelijk wordt waar de belangrijkste hydrologisch knelpunten liggen voor het realiseren van de natuurdoelen. Daarvoor is in 2023 begonnen met het opstellen van de zogeheten Drenthe Brede LESA (landschapsecologische systeemanalyse) Drentsche Aa. Daarin ligt het accent op het NNN, maar essentiële onderdelen van het bodem- en watersysteem buiten het NNN worden ook meegenomen in de analyse, waar deze van invloed kunnen zijn op bijvoorbeeld de waterhuishouding of nutriëntenstromen. Daaraan is ook de vraag gekoppeld waar op basis van het bodem- en watersysteem potenties aanwezig zijn voor de ontwikkeling van hoogwaardige natuur buiten het NNN. In de huidige eerste fase gaat het vooral om het verzamelen en integreren van bestaande kennis vanuit beschikbare bronnen, zoals beschikbare LESA-studies, landschapsanalyses, inrichtingsplannen, gebiedsplannen, uitkomsten van (hydrologische) modelstudies etc. Naar verwachting is de Drenthe Brede LESA – Drentsche Aa Q1 van 2024 gereed.

Vorbereidingen Groenruil Drentsche Aa

De voorbereidingen voor de pilot Groenruil Drentsche Aa waren in 2023 in volle gang. De Groenruil is een ruilproces waarbij (natuur)gronden of geld worden ingebracht en (natuur)gronden worden toegedeeld. Naast de provincie Drenthe kunnen particulieren, bedrijven, stichtingen en terreinbeherende organisaties zich aanmelden voor deelname aan de Groenruil. Deze partijen krijgen de mogelijkheid om gronden of geld in te brengen en vervolgens hun belangstelling te tonen voor de ingebrachte gronden. Hierna worden de (natuur)gronden geruild of verkocht. Bij de Groenruil staan de doelen van de natuur centraal, de ruiling is hiervoor een middel. De pilot Groenruil Drentsche Aa start in het voorjaar van 2024.

Stand van zaken deelprojecten

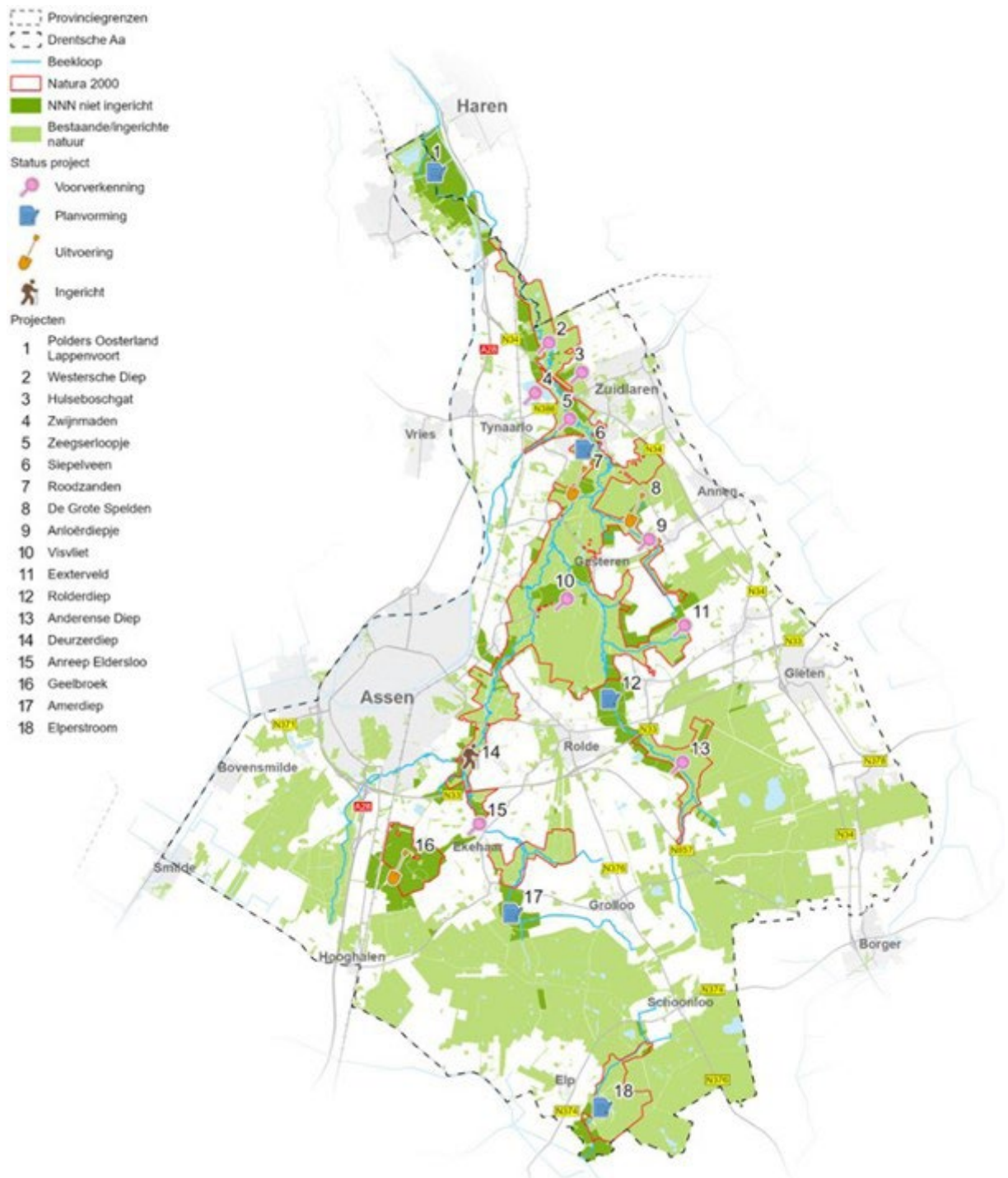
De herinrichtingswerkzaamheden in het Natura 2000-gebied Drentsche Aa worden per deelgebied opgepakt. De deelgebieden zijn weergegeven op onderstaande kaart. Per deelgebied is aangegeven in welke fase van de gebiedsontwikkeling het project is.

In de uitvoering van de projecten is de volgende prioritering aangebracht:

1. Lopende projecten: deze projecten zijn al relatief ver in het planvormingsproces (Geelbroek, Zeegserloopje, Anlooërdiepje).
2. Uitvoeringsprojecten 2023: de gronden zijn nagenoeg geheel beschikbaar, de planvorming moest in 2023 nog starten (Roodzanden, Grote Spelden, flank Scheebroekenloopje, Anreep/ Eldersloo).
3. Complexe gebiedsprojecten: hier is sprake van integrale opgaven (Natura 2000, NNN, KRW, WB21, landbouw en recreatie). Voor inrichting zijn nog niet alle gronden beschikbaar en planvorming moet nog starten (Polders Oosterland-Lappenvoort, Rolderdiep, Amerdiep, Elperstroom en Westerdiep).

4. Gebiedsprojecten met een 'laatste perceel'-vraagstuk: gebieden die sterk bijdragen aan systeemherstel, maar nog niet kunnen worden ingericht vanwege een laatste perceel dat beschikbaar moet komen (Holmers-Halkenbroek, Gastersche Diep).
5. Onderzoeksprojecten (LESA's) in het kader van Natura 2000: deze onderzoeksprojecten moeten informatie opleveren voor inrichting van deelgebieden (Elperstroom, Andersche Diep/Koelanden, Siepelveen, Visvliet, Zwijnmaden, Eexterveld).

Het streven is dat alle deelprojecten uiterlijk in 2027 gereed zijn. De projecten worden uitgevoerd in projectteams in nauwe samenwerking met de gebiedspartners. De samenstelling van de projectteams wisselt per gebied. De meeste projecten worden getrokken door Prolander. Ook Waterschap Hunze en Aa's en Staatsbosbeheer treden op als projecttrekker. Meer informatie over de projecten staat op de projectpagina van het betreffende deelgebied. De vorderingen per deelgebied zijn te volgen op www.provincie.drenthe.nl/drentscheaa.

Lopende projecten

Geelbroek

In Geelbroek gaat het om inrichting van 367 hectare NNN, deels gelegen in het Natura 2000-gebied Drentsche Aa. Het doel is de ontwikkeling van een 'natuurlijk boslandschap'. Daarnaast is het doel om 180.000 kubieke meter water in dit gebied vast te houden. In 2019 is het inrichtingsplan vastgesteld. Inmiddels zijn de water- en omgevingsvergunningen verleend. In 2024 wordt de aanbesteding afgerond en wordt gestart met de inrichting.

Zeegserloopje

Dit gebied omvat naast het Zeegserloopje ook een deel van het Schipborgsche Diep. Een groot deel van de gronden is in bezit van Staatsbosbeheer, een klein deel (10 hectare) moet nog beschikbaar komen. De inrichtingsopgave geldt 35 hectare. In dit gebied gelden diverse belangrijke Natura 2000-doelen. In 2022 heeft Waterschap Hunze en Aa's hier een pilot beekboderverhoging uitgevoerd. Inrichtingsmaatregelen in het grootste deel van het gebied kunnen pas na afronding van de monitoring van deze pilot (vijf jaar) worden uitgevoerd.

Anlooërdiepje

In dit deelgebied moet 94 hectare worden ingericht voor diverse Natura 2000-doelen. Een deel ervan (Grote Spelden) valt onder de uitvoeringsprojecten (zie verderop). Waterschap Hunze en Aa's heeft hier een tweede pilot beekboderverhoging uitgevoerd en werkt aan de realisatie van KRW-doelen. Staatsbosbeheer is actief met de inrichting van de gebieden die al in eigendom zijn. Prolander werkt aan het beschikbaar krijgen van de laatste percelen, zo'n 28 hectare. De partijen werken nauw samen.

Uitvoeringsprojecten

Roodzanden

Hier gaat het om inrichting van 50 hectare NNN in het beekdal van het Schipborgsche Diep. De ambitie is herstel van de ecohydrologische relatie tussen de hogere gronden en de beek. Belangrijke aandachtspunten zijn versterking van cultuurhistorische waarden en zonering van recreatie. In 2023 is het inrichtingsplan definitief gemaakt. De inrichting start in 2024 en zal in 2025 zijn afgerond.

Grote Spelden

Het gaat hier om inrichting van 20 hectare NNN in het beekdal van het Anlooërdiepje. Ambitie voor de Grote Spelden is dat dit gebied bijdraagt aan herstel van de ecohydrologische relatie in het beekdal van het Anlooërdiepje en daarmee aan Natura 2000-doelen. In 2023 is een inrichtingsplan opgesteld en zijn vergunningen aangevraagd. De start van de uitvoering is voorzien in 2024, de afronding in 2025.

Flank Scheebroekenloopje

Dit deelgebied ligt tussen het Eexterveld en het beekdal van het Rolderdiep. Het totaal in te richten gebied is 57 hectare groot. Het te behalen natuurdoel is droge heide. De uitkomsten van de LESA Eexterveld kunnen invloed hebben op de inrichtingsmaatregelen voor dit deelgebied. Over de verdere planvorming moeten nadere afspraken worden gemaakt tussen Staatsbosbeheer, provincie Drenthe en Prolander. Wanneer precies de planvorming en uitvoering wordt opgepakt is nog niet bekend.

Anreep/ Eldersloo

Op basis van inventarisaties, ontwikkelingen in grondposities en nieuw beleid (DPLG) is besloten de oorspronkelijke ambitie voor dit deelgebied nader te

beschouwen. In 2023 is een ecohydrologische gebiedsanalyse opgesteld en is gekeken naar de grondmobiliteit. Op basis hiervan is eind 2023 besloten om geen breder gebiedsproces Anreep-Eldersloo op te zetten, maar te focussen op de oorspronkelijke scope en de inrichting van de losse percelen.

Complexe gebiedsprojecten

Polders Oosterland-Lappenvoort

De doelen van dit project zijn herinrichting van het gebied tot een volwaardig onderdeel van het NNN en behoud van het veenpakket om verdere maaiveldafvaling en uitstoot van CO₂ tegen te gaan. Daarbij wordt de huidige capaciteit als noodbergingsgebied tijdens hoogwater behouden. Een belangrijk aspect voor omwonenden is het behoud van de diverse recreatiemogelijkheden, waaronder de wandel- en ruiterspaden. In 2023 presenteerde Prolander het ontwerp- inrichtingsplan in twee fasen in twee inloopbijeenkomsten. De uitvoering is voorzien voor 2027.

Rolderdiep

Het in te richten gebied is 220 hectare groot. Hiervan moet nog 78 hectare beschikbaar komen. De inrichting van het gebied draagt bij aan herstel van het natuur- en het watersysteem met doelstellingen vanuit NNN en KRW, en daarnaast aan (nood)waterberging en het voorkomen van veenoxidatie. Uit de in 2022-2023 uitgevoerde LESA blijkt dat het gebied zeer veel potentie heeft voor bijzondere natuurdoelen. Daarom is besloten om niet langer particulier natuurbeheer maar de te behalen natuurdoelen leidend te laten zijn. Dit betekent overigens dat er nog altijd particulier natuurbeheer door lokale boeren mogelijk is. De grondopgave is complex; in 2023 is de grondstrategie uitgewerkt om de gronden beschikbaar te maken voor inrichting.

Het gebiedsproces kent al een langere geschiedenis en heeft nu een doorstart gemaakt. De planning is nu dat in eerste helft 2025 het inrichtingsplan kan worden opgeleverd en de uitvoering in 2026/2027 zal plaatsvinden.

Elperstroom

In het beekdal van de Elperstroom liggen opgaven in het kader van Natura 2000 (sense of urgency-status, omdat binnen nu en tien jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat), PAS, NNN en KRW. Bij de realisatie wordt gezocht naar kansen voor verbetering van de landbouwstructuur. Het gaat om de inrichting van 137 hectare, waarvan nog 50 hectare beschikbaar moet komen. In 2021 is een kavelruilcommissie ingesteld om dit proces te begeleiden. In 2022-2023 zijn korte termijnmaatregelen bepaald; het gebiedsproces hiervoor loopt. Daarnaast is in 2023 een begin gemaakt met een breder gebiedsproces voor het opstellen van een inrichtingsplan en een kavelruil. Er is nog geen concrete planning vastgesteld.

Amerdiep

In dit projectgebied gaat het om inrichting van 137 hectare, waarvan 47 hectare nog niet beschikbaar is. Opdrachtnemer Waterschap Hunze en Aa's werkt in samenwerking met Prolander aan een kavelruil om de resterende gronden beschikbaar te krijgen en een verbetering voor de landbouwstructuur te bereiken. De ontwikkeling van nieuw beleid maakt dit proces complexer. Begin 2023 is het plan van aanpak formeel vastgesteld. Op dit moment wordt er nog gewerkt aan het inrichtingsplan. In het verleden is al met grondeigenaren gesproken over de inrichting en is afgesproken een peilbuizenmeetnet aan te leggen, vanwege verhoging van het waterpeil van het naastgelegen gebied de Holmers (stroomopwaarts). In 2023 is dit peilbuizenmeetnet gerealiseerd.

Gebiedsprojecten met een ‘laatste perceel’-vraagstuk

Holmers-Halkenbroek

Dit projectgebied is voor een groot deel ingericht; er resteert nog een inrichtingsopgave van 14 hectare. Het laatste perceel (6 hectare) is in 2022 aangekocht. Het is de bedoeling dat Staatsbosbeheer de inrichtingsmaatregelen uitvoert.

Onderzoeksprojecten (LESA's)

De LESA's van Elperstroom en Siepelveen zijn al eerder (2021/22) afgerond, de LESA Andersche Diep/Koelanden is in 2023 opgeleverd, die van Visvliet, Zwijnmaden en Eexterveld zijn in voorbereiding en worden in 2024 opgeleverd.

Nog op te starten gebiedsprocessen

Daarnaast dienen nog een aantal gebiedsprocessen de komende jaren opgestart te worden. Het betreft de volgende gebiedsprocessen:

- Westerdiep
- Deurzerdiep/ Loonerdiep
- Gastersche Diep
- Andersche Diep
- Ekehaar
- Taarloosche Diep

Werkgroep Onderzoek, Monitoring en Beheer

Er zijn veel inrichtingsprojecten gaande in het gebied van de Drentsche Aa, waar verschillende grondeigenaren en uitvoeringsorganisaties bij betrokken zijn. Om onderling af te stemmen en elkaar op de hoogte te houden is de werkgroep Onderzoek, Monitoring en Beheer (OMB) in het leven geroepen. De werkgroep komt een paar keer per jaar bijeen. In mei bekeek de werkgroep de eerste resultaten van de beekboderverhoging op verschillende locaties in de Drentsche Aa. De eerste resultaten wijzen in de goede richting, al is het waterpeil nog niet zoveel gestegen als gehoopt en verwacht. Toch is dat geen reden tot zorg: de echte eindresultaten zullen pas na ongeveer vier jaar te zien zijn.

4. Water

ons water uit de Drentsche Aa

Nog harder werken om Drentsche Aa als drinkwaterbron te beschermen. Begin december hebben Gedeputeerde Staten van Drenthe de rapportage en aanbevelingen van de adviescommissie Vervolg-UPDA voor de duurzame verbetering van de waterkwaliteit van de Drentsche Aa in ontvangst genomen. De adviescommissie was door GS benoemd om advies uit te brengen over de benodigde vervolgstappen voor het duurzaam beschermen van de Drentsche Aa als bron voor drinkwater na de afsluiting van het Uitvoeringsprogramma oppervlaktewater Drentsche Aa (UPDA). De inzet van dat project, gestart in 2016, was om in 2023 het aantal normoverschrijdingen terug te brengen naar maximaal één per jaar. Ondanks de positieve effecten van allerlei maatregelen en de samenwerking van diverse instanties en gebiedspartners, is dit doel niet helemaal gehaald. In 2019 en 2020 kwamen alsnog normoverschrijdingen voor gewasbeschermingsmiddelen in het beekwater voor. Duidelijk is dat klimaatverandering de opgave ingewikkelder maakt. De gezamenlijke partners kwamen tot de conclusie dat er een aanvullende strategie nodig is.

Het advies van de commissie Vervolg-UPDA bevat hiervoor aanbevelingen. De commissie noemt onder meer het doorzetten en opschalen van succesvolle projecten en het ondersteunen van initiatieven, lopende ontwikkelingen en gebiedsprocessen met als doel vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en bevordering van duurzaam grondgebruik. Daarnaast adviseert de commissie het instrumentarium dat provincie, waterschap en gemeenten ter beschikking staat aan te scherpen om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in het landelijk en stedelijk gebied waar mogelijk terug te dringen. De adviescommissie werd geleid door Marga Kool en Henk Kusters en bestond verder uit prof. mr. F.A.G. Groothuijse en prof. dr. J. Griffioen. Secretaris was Martha Buitenkamp.

Kadeversterking polders Oosterland en Lappenvoort

Waterschap Hunze en Aa's heeft de kaden van de polders Lappenvoort en Oosterland, in totaal ruim 4 kilometer, versterkt. Op 10 mei organiseerde het hierover een inloopbijeenkomst in 'Strandpaviljoen Paterswoldsemeer' aan de Meerweg in Haren. De versterking was nodig omdat sinds de inrichting van de polders als noodwaterberging in 2004 op verschillende plekken is gezakt. De kade is opgehoogd en verbreed. Daarbij is rekening gehouden met de natuur. De versterkte waterkering is ingezaaid met een kruidenrijk mengsel. Ook zijn langs watergangen oevers natuurvriendelijk ingericht en zijn er vleermuiskasten opgehangen. Verder is een watergang verlegd en zijn er aanpassingen gedaan aan het gemaal Meerweg en aan duikers. Door de versterking voldoet de waterkering voor de komende dertig jaar weer aan de veiligheidsnormen.

Nieuwe waterbron in de Drentsche Aa

Staatsbosbeheer en Waterleiding Maatschappij Drenthe (WMD) hebben de handen ineengeslagen en in het beekdal van de Drentsche Aa ten oosten van Assen een nieuwe waterbron gerealiseerd. Daar gaat het restwater naartoe dat overblijft bij de productie van drinkwater door de WMD. Uit de bron vloeit een nieuwe meanderende beek, die uitkomt in de hoofdstroom van de Drentsche Aa. Het idee komt van de vrijwilligersgroep voor Staatsbosbeheer op het Dijkveld. Zij herontdekten een oud initiatief waarbij water dat bij de waterzuivering verloren gaat, weer wordt gebruikt in het gebied zelf. Op deze manier wordt er meer water in het landschap gebufferd, wat goed is voor de natuur. Dat past in het beleid van het waterbedrijf om naast het onttrekken van water te zoeken naar mogelijkheden om water vast te houden, mede in het licht van de klimaatverandering. Het regionaal programma Zoetwater Oost Nederland (ZON) helpt hierbij. Doel van het programma is om de zoetwatervoorraad te vergroten. In het kader van ZON kijkt de WMD samen met andere waterpartners, zoals Staatsbosbeheer, naar eenvoudige ingrepen om het watersysteem te vertragen.

5. Landbouw

Projecten Transitie Landbouw en Proeftuin Natuurinclusieve Landbouw

In het Drentsche Aa-gebied liepen in de afgelopen jaren twee projecten op het gebied van natuurinclusieve landbouw: Transitie Landbouw en Proeftuin Natuurinclusieve Landbouw Drentsche Aa. Transitie Landbouw was een van de vier deelprojecten van het project Kwaliteitsimpuls Nationaal Park Drentsche Aa (zie kader). Het doel van dit deelproject was om samen met de landbouw en gebiedspartijen in het Drentsche Aa-gebied te zoeken naar mogelijkheden voor inpassing van praktische en haalbare maatregelen voor natuurinclusieve landbouw. Het project was gekoppeld aan het project Proeftuin Natuurinclusieve Landbouw Drentsche Aa, onderdeel van de 'kansrijke-gebiedenaanpak' uit Boer Burger Natuur Drenthe (BBND). Project Transitie Landbouw was een traject om zaken uit te zoeken, Proeftuin NIL richtte zich op de uitvoering van experimenten op de landbouwpercelen. Het accent lag behalve op haalbaarheid van natuurinclusieve maatregelen ook op de afzetkansen van nieuwe gewassen. Zonder goede afzet hebben nieuwe gewassen geen perspectief, omdat er dan geen verdienmodel is voor boeren. Verder was Agrarische Natuur Drenthe, projectleiders waren Sikke Meerman en Geertje Enting, de praktische uitvoering werd verzorgd door CLM Onderzoek en Advies. De verkenning is uitgevoerd met behulp van literatuuronderzoek en inbreng van agrarische ondernemers, die deelnamen aan interviews, een enquête en/of de Community of Practice of het expertteam. In het expertteam hebben tevens diverse gebiedspartijen kennis en ervaring ingebracht.

In december 2023 heeft CLM het eindrapport opgeleverd van het project Transitie Landbouw: 'Transitie naar natuurinclusieve landbouw en bio-economie in Nationaal Park Drentsche Aa'. Op 13 februari 2024 zijn de uitkomsten gepresenteerd in de vergadering van het Overlegorgaan Drentsche Aa. Een citaat uit het rapport:

"Agrariërs in het Drentsche Aa-gebied, voor zover zij in de interviews, met de enquête en/of door betrokkenheid in CoP of expertteam inbreng hebben geleverd, staan open voor natuurinclusieve landbouw. Een aantal zegt letterlijk 'daar moeten we wel naar toe'. Een groot deel van de agrariërs geeft aan zelf al veel doen en al redelijk natuurinclusief te werken. In hun ogen worden inspanningen van agrariërs te weinig gezien en gewaardeerd. Sommigen zeggen dat teveel van hen wordt gevraagd en dat het moeilijk is om steeds weer mee te gaan in ander beleid. Voor de meeste agrariërs is NIL nog geen duidelijk begrip. Zo noemden agrariërs, bij het samenstellen van de groslijst en tijdens de interviews, geen bodemaatregelen en ook niet verruiming van de gewasrotatie met behulp van grondruil. Deze maatregelen, die voor hen vanzelfsprekend zijn, brengen zij niet direct in verband met natuurinclusieve landbouw."

In het rapport wordt een groot aantal kansen en knelpunten benoemd, ingedeeld in praktisch, economisch en beleidsmatig.

Praktische kansen: De bestaande samenwerking tussen akkerbouwers en veehouders door middel van grondruil kan verder worden versterkt. Bestaande maatregelen kunnen op grotere schaal worden toegepast.

Praktische knelpunten: Er is een sterke behoefte aan meer kennisontwikkeling. Ook is er behoefte aan meer grip op de eigen bedrijfsvoering (minder afhankelijkheid van externe adviseurs).

Economische kansen: Een gebiedscoöperatie kan helpen om de afzet van streekproducten verder te stimuleren. Deze gebiedscoöperatie kan ook fungeren als gesprekspartner voor de provincie.

Economische knelpunten: Banken zijn terughoudend in het financieren van investeringen waarvan nog onduidelijk is of deze rendabel zijn. Agrariërs zijn terughoudend omdat ze onzeker zijn over de toekomst van de landbouw in het gebied. Risico's van natuurinclusieve maatregelen zijn niet altijd afgedekt en een risicoverzekering is nog in voorbereiding. De afzet van natuurinclusieve producten moet worden verbeterd.

Beleidsmatige kansen: Een ruimere openstelling van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeleid door Rijk en provincie kan natuurinclusieve landbouw stimuleren. Het lijkt logischer om Kritieke Prestatie-Indicatoren-scores te bepalen op gebiedsniveau. Op die manier kunnen akkerbouwers en veehouders samenwerken aan de gebiedsdoelen.

Beleidsmatige knelpunten: Het beleid van het Rijk sluit niet altijd goed aan bij specifieke omstandigheden en behoeften in het gebied. Ondernemers ervaren weinig eigen regie door een toenemende regeldruk vanuit een landelijk aangestuurde 'kalenderlandbouw'. Zowel agrariërs als terreinbeherende organisaties ondervinden problemen bij het verkrijgen van vrijstellingen voor experimenten, ondanks het feit dat Noord-Nederland door het ministerie van LNV is aangewezen als experimenteergebied. Er is een veel grotere belangstelling voor deelname aan het ANLb dan mogelijk is. Ook dekt de tegemoetkoming niet altijd de kosten.

Vier projecten voor kwaliteitsimpuls Nationaal Park

Nationaal Park Drentsche Aa heeft een driejarige subsidie gekregen voor een 'kwaliteitsimpuls'. Het geld is bestemd voor projecten die het Park helpen te voldoen aan de standaard voor Nationale Parken Nieuwe Stijl die landelijk is afgesproken. De helft van het geld komt van het ministerie van LNV, de andere helft van de provincie Drenthe. In de periode 2021-2023 worden vier projecten uitgevoerd. Transitie landbouw is een daarvan; de andere drie zijn Duurzaam toerisme (hoofdstuk 6), Biodiversiteit en Participatie (zie hoofdstuk 7) en Energietransitie en Participatie (hoofdstuk 8). Zie ook de projectpagina: www.drentscheaa.nl/projecten/lopende-projecten-o/impuls-nationaal

Demoveld Wedbroeken

Demoveld

Voor u ligt een demoveld met een aantal oude graan- en veevoedergewassen. Sommige van deze planten groeiden hier al in de prehistorie! Ze passen goed bij de bodem en landschap van Nationaal Park Drentsche Aa.

Als we deze gewassen meer in het Nationaal Park verbouwen, kunnen ze een positieve bijdrage leveren aan:

- de natuur in het Drentsche Aa-gebied
- de kringlooplandbouw
- streekproducten in deze regio.

Voor meer informatie over dit project zie www.drentscheaa.nl

Maak gerust een wandeling over de grasbanen tussen de landbouwgewassen (honden graag aan de lijn). Bekijk de planten van dichtbij en lees er meer over op de tekstborden. Misschien proeft u binnenkort een brood of iets anders, gemaakt van een van deze gewassen. Vraag ernaar bij de bakker in de buurt.

Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling
 Europe investeert in zijn platteland. Het is een van de
 projecten onder de noemer van Europees Innovatie
 Partnerships (EIP).

provincie Drenthe

Europees Innovatie
 Partnerships (EIP)
 Operational Group

6. Natuur en landschap

Ecologische verbinding Drentsche Aa-Paterswoldsemeer klaar

De ecologische verbindingszone bij de Meerweg in Haren is in 2023 voltooid. Deze natuurzone verbindt de Drentsche Aa met het Paterswoldsemeer en is een belangrijke schakel binnen het Natuurnetwerk Nederland.

Ter hoogte van het oude café Friescheveen is een nieuwe brug aangelegd met een faunapassage. Hierdoor kunnen dieren op een veilige manier onder de Meerweg door. Er is bevergaas geplaatst om te voorkomen dat bevers in de kades graven. Ook zijn er faunarasters en amfibieënshermen geplaatst. Als beschutting voor de dieren zijn er riet en andere planten gekomen. Door de werkzaamheden verbetert de waterkwaliteit en kunnen dieren zoals otters, ringslangen en kikkers zich nu veilig verplaatsen tussen verschillende natuurgebieden. Er zijn sloten gegraven en er is een nieuw gemaal gebouwd om de omliggende recreatiewoningen te beschermen tegen het water.

De verbindingszone is in opdracht van de provincie Groningen aangelegd door Prolander in nauwe samenwerking met de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, het meerschap Paterswolde en de gemeente Groningen.

Project Wies met de Patrijs

In navolging van andere gebieden in Nederland, zoals Brabant, Zeeland en Twenterand, hebben Landschapsbeheer Drenthe en de BOKD samen met enkele vrijwilligers het initiatief genomen voor een project voor het behoud van de patrijs in het Drentsche Aa-gebied: 'Wies met de Patrijs'.

De patrijs was tot een halve eeuw geleden een algemene verschijning op het boerenland, maar sindsdien is het aantal patrijzen met 95 procent afgenomen. Veranderingen in de landbouw, waaronder het gebruik van pesticiden en het verdwijnen van akkeronkruiden en ruige bermen, zijn daar debet aan. Een tekort aan voedsel voor de jongen in de vorm van insecten lijkt de voornaamste factor. Volwassen patrijzen eten overwegend plantaardig voedsel, maar de jongen zijn volledig afhankelijk van insecten.

In de gemeenten Assen en Aa en Hunze is nog een relatief grote concentratie van patrijzen te vinden. Tijdens een informatieve bijeenkomst op 16 september in de Balloohoeve in Balloo bleek er onder de dorpsbewoners veel belangstelling te bestaan voor het nemen van maatregelen ten gunste van de patrijs. Het gaat om eenvoudige, kleinschalige maatregelen zoals het aanbrengen van ruige hoekjes, bermen, akkerranden en hagen. Een voedselrijke leefomgeving voor de kuikens ontstaat door braakstroken, bloemblokken, akkerranden, kruidenrijke akkers, biologische teelten en keverbanken. In de winter kan gedacht worden aan stoppelvelden, wintervoedsel en vanggewassen.

Dilemma: rivierprik en rapunzel of bever

De bever is helemaal terug in Nederland en ook in Nationaal Park Drentsche Aa. Daar leven inmiddels zo'n honderd bevers. Dat is aan de ene kant goed nieuws voor de natuur, want bevers kunnen grote positieve invloed hebben op het herstel van natuurlijke processen in waterrijke gebieden. Maar er is ook een keerzijde, die in het Drentsche Aa-gebied duidelijk zichtbaar wordt en beheerders voor een dilemma plaatst.

De dammen van de bevers zorgen ervoor dat de beek zo nu en dan overstroomt, waardoor hooilanden met zeldzame planten als orchideeën en de zwartblauwe rapunzel onder (voedselrijk) water komen te staan. Daar zijn deze kwetsbare planten niet goed tegen bestand.

Daarnaast lijkt het erop dat de bever het leven van de rivierprik, een palingachtig soort vis, moeilijker maakt. De Drentsche Aa is een van de laatste plekken in Nederland waar deze bijzondere en bedreigde vissoort nog voorkomt.

Rivierprikken brengen de helft van hun leven in de beek door en de andere helft op zee. De beverdammen zijn mogelijk lastig te passeren. Bovendien beïnvloeden ze de voedselsituatie voor de jonge prikken op de beekbodem. Onderzoek moet uitwijzen hoe de effecten op de populatie precies uitpakken.

Omwille van het behoud van de bijzondere vegetatie en de rivierprik worden in bepaalde gevallen dammen verwijderd en bevers verplaatst naar andere gebieden. Inmiddels is besloten om in andere delen van Groningen en Drenthe het afschieten van bevers toe te staan als het niet anders kan. Daarbij gaat het om situaties waarin de waterveiligheid in het gedrang komt doordat bevers holen in bijvoorbeeld dijken graven. In natuurgebieden zoals de Drentsche Aa is dat (nog?) niet aan de orde.

Wolven in het Nationaal Park

Er leven steeds meer wolven in Drenthe, ook in Nationaal Park Drentsche Aa. In de zomer van 2023 werden er wolvenwelpen gezien in het Hart van Drenthe. Het gaat om minimaal vijf welpen. Dit bleek uit waarnemingen die via monitoring in het gebied zijn verzameld. Het is de eerste keer dat er welpen zijn geboren in dit deel van Drenthe. Inmiddels zijn de welpen al zo groot dat ze haast niet meer van volwassen wolven te onderscheiden zijn.

Recreanten hoeven niet bang te zijn om een wolf tegen te komen. Wolven zijn over het algemeen onverschillig en ze zijn eerder bang voor mensen. Ze kunnen wél gevaarlijk zijn voor vee, zoals schapen en (jong)vee. Het is daarom belangrijk om deze dieren te beschermen. De provincie Drenthe ondersteunt veehouders en terreinbeherende organisaties hierin. Terreinbeherende organisaties werken samen met hun pachters en herders om de dieren die de natuurterreinen begrazen te beschermen.

Wolf
(foto Joke-van-der-Lei-Staatsbosbeheer)

Broedsucces paapje in Geelbroek

Het paapje voelt zich thuis in Geelbroek (foto: Geert de Vries)

Het paapje is als broedvogel in ons land een bedreigde soort die bijna alleen nog maar in Drenthe voorkomt. Deze zangvogel voelt zich thuis in kruidenrijk open grasland met veel structuur. Denk aan hekken of paaltjes, die het paapje gebruikt als uitkijkplaats om insecten op te sporen. Dit biotoop is ruim voorhanden in het gebied Geelbroek. In 2023 broedden hier maar liefst zes paartjes, die ook nog eens een uitzonderlijk broedsucces van 100 procent hadden. Dat blijkt uit een rapport van Stef Waasdorp (Zoological Museum Netherlands). Terreineigenaar Staatsbosbeheer volgt de broedparen nauwlettend en stemt het maaibeheer op de vogels af. Extensief, kleinschalig maaibeheer is nodig om het gebied open en daarmee geschikt voor het paapje te houden, maar maaien kan ook tot verstoring leiden of zorgen voor afname van voedsel. Daarom wordt in Geelbroek niet alles jaarlijks gemaaid en wordt op locaties met broedparen zo laat mogelijk of gefaseerd gemaaid.

Herstelmaatregelen natuur door Staatsbosbeheer

In 2023 zijn in natuurgebieden van Staatsbosbeheer in het Nationaal Park de volgende herstelmaatregelen uitgevoerd:

- Sloten dempen: De inventarisatie van de werkzaamheden zijn in 2023 verder uitgewerkt, de volledige lengte aan sloten is geactualiseerd en op kaart weer gegeven met een prioritering. In het beekdal de Holmers, de oostflank van de Elperstroom / boswachterij Schoonloo en het Hingstveen / boswachterij Hooghalen is dit inmiddels uitgevoerd.
- Maaien en afvoeren: in 2023 is op de kwalificerende Natura 2000 habitat-types in totaal 22 hectare voor de tweede keer gemaaid met eigen mensen en materieel.

Hydrologisch herstel Hingstveen

SIW-vrijwilligers helpen met natuurbeheer

Na drie jaar kon het eindelijk weer doorgaan: het internationale vrijwilligerskamp in Nationaal Park Drentsche Aa, georganiseerd door Staatsbosbeheer in samenwerking met SIW Internationale Vrijwilligersprojecten uit Utrecht. Voor de zestiende keer staken jonge vrijwilligers - 21 waren het er dit jaar – twee weken lang in de zomer de handen uit de mouwen. Hun werk omvatte het verwijderen van jonge boompjes uit een pingoruïne in het Evertsbos en het maaien en hooien langs het Gastersche Diep. Vanwege toegenomen drukte kon het kamp niet meer plaatsvinden bij de beheerboerderij van Staatsbosbeheer in Oudemolen. Gelukkig kon men terecht op camping De Weyert in Rolde. Inwoners van Rolde en omgeving verwelkomden de groep enthousiast en nodigden hen uit voor Hollandse maaltijden. Het project werd mogelijk gemaakt door steun van buurtbewoners, lokale bedrijven en instanties, waaronder molen De Zwaluw, bakkerij Pots, fietsverhuur Kramer, de gemeente Aa en Hunze, Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Nationaal Park Drentsche Aa, Camping De Weyert en IJsbrand Bouma.

SIW-vrijwilligers 2023

Duiker naar beekdal Rolderdiep

Ten zuiden van het Ballooërveld is een lange betonnen duiker aangelegd. Deze voert overtollig water uit het landbouwgebied van de Noorder Esch en De Winkel rechtstreeks af naar het Rolderdiep. Voorheen liep het water via een sloot in het beekdal in en overstroomde bij langdurige regenval of piekbuien botanisch

waardevolle graslanden van Staatsbosbeheer. Deze overstromingen met voedselrijk water belemmerden de instandhouding en ontwikkeling van de natuurwaarden graslanden. In overleg met het waterschap Hunze en Aa's is gekozen voor deze oplossing, uitgevoerd in het kader van het programma versneld natuurherstel van het ministerie van LNV. Deze regeling is bedoeld voor Natura 2000-gebieden die te maken hebben met de schadelijke effecten van te veel stikstof.

Kinderen planten nieuw bos tijdens Boomfeestdag

Drenthe krijgt er een nieuw bos bij, in de buurt van de schaapskooi van Balloo. Negentig kinderen plantten op de provinciale Boomfeestdag tientallen bomen met hulp van boswachters en vrijwilligers.

In 2030 moet Drenthe er in totaal 3.700 hectare bos en bomen bij hebben, tien procent van de huidige oppervlakte bos. Om een handje te helpen, plantten negentig basisschoolkinderen op Boomfeestdag in maart 2023 een nieuw bos aan bij Balloo, aan de rand van het beekdal van de Drentsche Aa. Staatsbosbeheer wees deze plek samen met IVN, Landschapsbeheer Drenthe, Stichting Het Drentse Landschap en Gemeente Aa en Hunze aan als een van de geschikte locaties voor een nieuw bos. Leerlingen van de Jan Thiesschool uit Rolde, OBS Anloo uit Anloo, de Drift uit Grolloo en OBS de Bonnerschool uit Gieten deden mee.

Staatsbosbeheer zet nieuwe rupsmaaier in

Rupsmaaier (foto Staatsbosbeheer)

Voor het maaien van natte beekdalgraslanden in Nationaal Park Drentsche Aa heeft Staatsbosbeheer een speciale eigen rupsmaaier laten bouwen. In 2023 heeft de machine na enkele jaren van testen en aanpassen voor het eerst optimaal gefunctioneerd. De rupsmaaier bevalt zo goed dat Staatsbosbeheer overweegt nog zo'n machine te kopen.

In het noordelijk deel van het Nationaal Park bevindt zich de grootste concentratie van natte hooilanden van Nederland. In echt natte omstandigheden is maaien een flinke uitdaging. Waar normale trekkers in de natte grond zouden wegzakken, hebben rupsmaaiers door hun brede rupsbanden en daardoor lage bodemdruk veel grip op de kletsnatte bodem, waardoor de waardevolle plantengroei bijna niet wordt beschadigd. Tot nu toe werden voor het maaien met rupsmaaiers aannemers ingeschakeld. De eigen machine is ontwikkeld om flexibeler in te kunnen spelen op weers- en terreinomstandigheden en daarbij niet afhankelijk te zijn van de beschikbaarheid van een aannemer.

Verjonging en meer variatie in Drentse fijnsparbossen

Vraatsporen van de letterzetter (foto: Marleen Annema)

Net als elders in Nederland kwijnen in Nationaal Park Drentsche Aa de fijnsparbossen weg. De komende tien jaar verjongt Staatsbosbeheer delen van fijnsparbossen, waarbij een deel plaatsmaakt voor toekomstbestendige boomsoorten.

Inmiddels is ongeveer de helft van de fijnsparopstanden van de multifunctionele bossen van Staatsbosbeheer in Drenthe op die manier verjongd. Halverwege de vorige eeuw werden er veel fijnsparren geplant, voornamelijk voor de houtproductie. In de voormalige ontginningsboswachterijen in het zuiden van het Nationaal Park ontstonden zo uitgestrekte bossen van fijnspar. In de tweede helft van de vorige eeuw was het in Nederland vochtig genoeg, waardoor de fijnspar goed groeide. Maar fijnsparren kunnen niet goed tegen droogte. De droogte van de laatste jaren heeft ze erg kwetsbaar gemaakt. De genadeklap krijgen de verzwakte bomen van de letterzetter: een kevertje dat onder de bast van de spar leeft. Hij graaft kleine gangen onder de schors en legt daar zijn eitjes. Als de letterzetter de schors rondom de stam te veel hebben aangetast, zijn de sapstromen onderbroken en gaat de spar dood. Een groot probleem is dat de meeste sparrenbossen als monocultuur zijn aangeplant. Dit soort bossen van één soort zijn extra kwetsbaar voor ziekten en plagen.

De verjonging betekent zeker niet dat het bos in één keer kaal wordt. De aanpak wordt over tien jaar verspreid. Daarnaast gebeurt dat op iedere plek in andere hoeveelheden en over andere oppervlakten. Het bosklimaat moet zoveel mogelijk behouden blijven. Op sommige plekken waar veel zieke of dode sparren staan, moeten op maximaal een halve hectare de bomen in één keer worden verwijderd. Op andere plekken is het voldoende ieder jaar kleine groepen sparren te verwijderen. Hier komen niet van die grote kale plekken en ontstaat gevarieerder bos dat toekomstbestendiger is. Op de opengevallen plekken worden nieuwe bomen aangeplant of krijgt natuurlijke verjonging door spontaan uitgezaaide bomen een kans. Op plekken waar de sparren nog zeer vitaal zijn, plant Staatsbosbeheer in eerste instantie vooral boomsoorten bij om alvast een volgende bosgeneratie te introduceren. Zo ontstaat een gevarieerd bos: goed voor de bodem en de biodiversiteit en beter opgewassen tegen klimaatverandering.

De fijnsparbossen in het Hart van Drenthe in het zuidelijk deel van het Nationaal Park worden overigens zoveel mogelijk met rust gelaten. Daar blijven dode fijnsparren staan en worden in beperkte mate loofbomen ingeplant.

Manifest 'Maak het landschap sturend'

'Maak het landschap sturend', luidt de titel van een manifest dat eind 2023 werd uitgebracht door de Werkgroep Harry de Vroome. "‘Maak bodem en water sturend’ hoor je tegenwoordig overal bij nieuwe ruimtelijke opgaven", stelt de werkgroep. "Harry de Vroome heeft laten zien dat we veel méér kunnen dan dat. Vandaar deze oproep om creatiever te zijn en de opgaven allesomvattender op te pakken." Liefde voor het landschap zou aan de basis moeten staan voor een integrale aanpak van de ruimtelijke opgaven in de komende decennia, aldus de werkgroep.

De Vroome (1921-2001) heeft als landschapsarchitect bij Staatsbosbeheer grote invloed gehad op het naoorlogse landschap van Noord-Nederland. De vele landschapsplannen van zijn hand zijn nog steeds beeldbepalend in grote delen van Drenthe. Ook was hij betrokken bij de totstandkoming van wat later het Nationaal Park Drentsche Aa zou worden. De werkgroep wil zijn gedachtegoed levend houden. Daartoe wordt eens per twee jaar de Harry de Vroome-penning uitgereikt aan de makers van inspirerende projecten voor de ontwikkeling van het Drentse landschap. Ook organiseert de werkgroep presentaties, excursies en ateliers. In de werkgroep zitten vertegenwoordigers van DAAD architecten, Het Drentse Landschap, Landschapsbeheer Drenthe, Natuurmonumenten, Natuur- en Milieufederatie Drenthe en Staatsbosbeheer. Ook landschapsarchitect Frans Beune en kunstenaar Siemen Dijkstra maken deel uit van de werkgroep.

7. Recreatie

Beleef-fietsroutes ‘Meanderen langs De Groene As’

Voor wie vlot van Assen naar Groningen wil fietsen, of andersom, is de doorfietsroute De Groene As in de maak. Een directe verbinding, langs het Noord Willemskanaal. Iets meer dan de helft van doorfietsroute De Groene As is al in gebruik. Om het fietsgebruik te stimuleren is de doorfietsroute verrijkt met twee beleefroutes die om De Groene As slingeren: ‘Meanderen om De Groene As’. Fietsers worden langs cultuurhistorische en landschappelijke hoogtepunten geleid. De ene route start bij het treinstation in Groningen, de andere bij het station van Assen. Elke route is 40 kilometer lang en ze kruisen elkaar bij De Punt. Halverwege kun je er dus ook voor kiezen om de lus terug naar het startpunt te nemen. Voor een optimale beleving is een speciale Shary-app ontwikkeld, die de fietsers door het landschap gidst. Onderweg kunnen fietsers op hun telefoon de verhalen van bijzondere plekken bekijken en beluisteren in acht minidocumentaires. Ze gaan over het eeuwenoude beekdallandschap van de Drentsche Aa, de hoge ruggen, de polders, de meren en de landgoederen. Het landschap en de historie zijn in beeld gebracht vanuit diverse perspectieven: vanuit de lucht, via het water van de Drentsche Aa en door de verhalen van bewoners. De routes zijn beschikbaar via Shary.nl of in de Shary-app op een smartphone of tablet. De app is ook gratis te downloaden via de app store.

Wandelknooppuntennetwerk klaar

Het Recreatieschap Drenthe heeft in 2023 het wandelknooppuntennetwerk in de gemeenten Assen en Tynaarlo voltooid. Voor de gemeente Aa en Hunze is dit begin 2024 gebeurd. Het sluit aan op de bestaande netwerken in aangrenzende gemeenten. Daarmee is het knooppuntennetwerk in Nationaal Park Drentsche Aa compleet. Op 4 april 2024 is het voltooid netwerk officieel in gebruik genomen.

Project Duurzaam Toerisme

Het project Duurzaam Toerisme was een van de vier deelprojecten van het project Kwaliteitsimpuls Nationaal Park Drentsche Aa; zie tekstkader op pagina X (hoofdstuk 4). Het is uitgevoerd door de Stichting Cultuurtoerisme Drenthe, waarbij Recreatieschap Drenthe stuurde op de inhoud, begeleid door een werkgroep met vertegenwoordigers van UNESCO Global Geopark De Hondsrug, IVN/Nationaal Park, ondernemers, Staatsbosbeheer, gemeenten Aa en Hunze, Tynaarlo en Assen, Marketing Drenthe en Hondsrug Drenthe.

Het doel van het project was om de aanpak voor duurzaam toerisme in het Nationaal Park te verbeteren. Om dit te bereiken zijn de acties die waren opgenomen in het Activatieplan Drentsche Aa, maar vanwege capaciteit- en middelenproblemen nog niet waren uitgevoerd, verder uit te werken. Het project kan worden beschouwd als succesvol. De gebiedspartijen zijn

Recreatieschap Drenthe

duurzaam gemobiliseerd in de Begeleidingsgroep die na afronding van het project overgaat in een vaste Nationaal Park-werkgroep voor duurzaam toerisme. Dit is wel onder voorbehoud van financiering van een coördinator en een secretariaat. Op 1 november 2023 heeft het Overlegorgaan het Ambitieplan Duurzaam Toerisme Drentsche Aa vastgesteld. Nu moet het Nationaal Park Drentsche Aa beslissen hoe de voorgestelde maatregelen uit het plan kunnen worden uitgevoerd, samen met de stakeholders. Het project heeft een momentum gecreëerd voor de uitvoering. Het is daarom van belang op korte termijn financiering te vinden voor een succesvolle realisatie van het plan.

Vervanging belvédère Westersche Lage Landen

De belvédère (bijzonder uitzichtpunt) van de Westersche Lage Landen, ten zuiden van Gasteren aan de weg naar Anderen, is in de winter van 2022-2023 herbouwd. De houten constructie was aangetast door houtrot.

In de Landschapsvisie Drentsche Aa zijn meerdere plekken aangewezen voor een belvédère met uitzicht in de lengterichting van het beekdal. Op twee belvédères is in 2010 een houten constructie gemaakt, een soort tribune, om het uitzicht nog beter te beleven. Vanwege verrotting heeft Staatsbosbeheer een daarvan volledig weggehaald. De andere, die van de Westersche Lage Landen, kon vooral dankzij een gift uit het Gebiedsfonds Drentsche Aa worden hersteld. De belvédère, een van de meest bezochte in het gebied, kan nu weer vele jaren mee. Op termijn wordt er nog een belvédère gebouwd, langs het Noord-Willemskanaal, ter hoogte van de Witte Molen bij Glimmen.

Zwemplas Gasselterveld druk tijdens zomerse dagen

Op zomerse dagen kwamen ook dit jaar weer veel mensen verkoeling zoeken bij de zwemplas bij het Gasselterveld en 't Nije Hemelriek. Het werd op die dagen druk op de parkeerplaats bij de zwemplas en op de toegangswegen. In samenwerking met gemeente Aa en Hunze en provincie Drenthe zette Staatsbosbeheer in de afgelopen jaren extra stappen om het verblijf voor alle recreanten zo aangenaam mogelijk te maken. Zo is er betaald parkeren ingevoerd, was er ook in 2023 een tijdelijke kiosk en zijn er extra toiletunits en fietsenrekken geplaatst. Tijdens zomerse dagen zet Staatsbosbeheer verkeersregelaars in. Deze maatregelen hielpen om de stromen bezoekers in goede banen te leiden. Helaas werden de beheerders nog vaak geconfronteerd met veel achtergelaten afval op het strand. Bovendien werden slagbomen en betaalautomaten een paar keer vernield, wat vervelende situaties opleverde voor badgasten.

8. Wonen en leefbaarheid

Project Biodiversiteit en Participatie

Het project Biodiversiteit en Participatie is een van de vier deelprojecten van het project Kwaliteitsimpuls Nationaal Park Drentsche Aa; zie tekstkader op pagina X (hoofdstuk 4).

In het kader van dit project heeft Landschapsbeheer Drenthe samen met de BOKD (Brede Overleggroep voor Kleine Dorpen) vijf dorpen begeleid bij het opstellen van een ambitiesdocument te komen voor het versterken van natuur en landschap in hun dorp en de directe dorpsomgeving. De vijf dorpen zijn Drouwen, Elp, Gasteren, Loon en Midlaren. Projectleider was Stefan Pronk van Landschapsbeheer Drenthe.

Dorpsbewoners tijdens excursie 'Landschap in Zicht'

In een eindverslag wordt samengevat hoe het proces in elk dorp is verlopen en tot welke uitkomsten dit heeft geleid. Het project heeft een positieve bijdrage geleverd aan de betrokkenheid van inwoners bij het landschap van de Drentsche Aa. Met het organiseren van excursies en bijeenkomsten in de dorpen zijn tientallen bewoners bereikt, die in gesprek zijn geraakt over het landschap waarin natuur, landbouw en recreatie allemaal een plek hebben. De wrijvingen en overeenkomsten in de visies op het gebied zijn beter aan het licht gekomen en op papier gezet. De rode lijn die daaruit naar voren komt, lijkt te zijn dat de inwoners van de vijf dorpen erg betrokken zijn bij het landschap, waarde hechten aan hun 'originele' boeren, waarde hechten aan flora en fauna en graag willen dat de omgeving niet alleen voor toeristen leuk is maar ook voor eigen inwoners. De uitkomsten laten zien dat in elk dorp het cultuurlandschap breed wordt gedragen.

Een van de aspecten hiervan is dat de patrijs erg wordt gewaardeerd. Om meer kennis te brengen over de patrijs is er een informatiemiddag inclusief excursie georganiseerd in Balloo. Hiervoor is Fien Oost van Brabants Landschap uitgenodigd om iet te vertellen over het project dat daar gedraaid heeft. Deze middag inspireerde inwoners om ook zelf aan de slag te gaan en de patrijs als doelsoort in hun ambitiedocumenten op te nemen.

"Drauwen, Bronneger en Bronnegerveen in Zicht"
 Samen met de lokale partners: De Waag, Landbouw, Natuur en Milieu, Natuurmonumenten, Natuurhistorisch Museum, Natuurhistorische Vereniging, Natuurhistorische Vereniging, Natuurhistorische Vereniging, Natuurhistorische Vereniging

3 hoofdpunten:

- 1. Natuurwetgeving en bestemming**
 Bestemmingsplan, natuurwetgeving, wetgeving op het gebied van natuur en landschap, wetgeving op het gebied van natuur en landschap
- 2. Aanpak voor bestaande en nieuw aan te leggen gebieden**
 Aanpak voor bestaande gebieden, aanpak voor nieuw aan te leggen gebieden, aanpak voor bestaande gebieden, aanpak voor nieuw aan te leggen gebieden
- 3. Herstel van de bestaande natuur**
 Herstel van de bestaande natuur, herstel van de bestaande natuur, herstel van de bestaande natuur, herstel van de bestaande natuur

18 november 2018
 Natuurhistorisch Museum

Elk voordeel heeft een nadeel

- Natuurwetgeving en bestemming
- Bestaande gebieden en nieuw aan te leggen gebieden
- Bestaande gebieden en nieuw aan te leggen gebieden

Elk voordeel heeft een nadeel

- Bestaande gebieden en nieuw aan te leggen gebieden
- Bestaande gebieden en nieuw aan te leggen gebieden
- Bestaande gebieden en nieuw aan te leggen gebieden

Landbouw

- Bestaande gebieden en nieuw aan te leggen gebieden
- Bestaande gebieden en nieuw aan te leggen gebieden
- Bestaande gebieden en nieuw aan te leggen gebieden

Educatie

- 1. Educatie voor kinderen en jongeren**
 Educatie voor kinderen en jongeren, educatie voor kinderen en jongeren, educatie voor kinderen en jongeren
- 2. Educatie voor volwassenen**
 Educatie voor volwassenen, educatie voor volwassenen, educatie voor volwassenen

Cultuur

- 3. Cultuur voor kinderen en jongeren**
 Cultuur voor kinderen en jongeren, cultuur voor kinderen en jongeren, cultuur voor kinderen en jongeren
- 4. Cultuur voor volwassenen**
 Cultuur voor volwassenen, cultuur voor volwassenen, cultuur voor volwassenen

Landbouw

- 5. Landbouw voor kinderen en jongeren**
 Landbouw voor kinderen en jongeren, landbouw voor kinderen en jongeren, landbouw voor kinderen en jongeren
- 6. Landbouw voor volwassenen**
 Landbouw voor volwassenen, landbouw voor volwassenen, landbouw voor volwassenen

9. Klimaat en energie

Project Energietransitie en participatie Drentsche Aa

Op 10 november is het project 'Energietransitie en participatie Drentsche Aa' afgesloten met een feestelijke bijeenkomst van de deelnemende dorpsgroepen in 't Haolerhoes in Hooghalen. Het project was een van de vier deelprojecten van het project Kwaliteitsimpuls Nationaal Park Drentsche Aa; zie tekstkader op pagina X (hoofdstuk 4). In dit project ondersteunden de Natuur- en Milieufederatie Drenthe en de BOKD de afgelopen jaren dorpsgroepen in het Nationaal Park Drentsche Aa bij het verder brengen van de energietransitie. Kenniscentrum NoorderRuimte van de Hanzehogeschool deed onderzoek naar wat inwoners van het gebied wel en niet willen bij deze energietransitie. Tijdens de slotbijeenkomst deelden dorpsgroepen hun ervaringen van de afgelopen jaren en de lessen die hieruit te leren zijn.

Natuurlijk stopt de energietransitie niet met dit project. De groepen gaan door met hun belangrijke werk. Het document 'Drentsche Aa, dit is waar ik voor sta!' vat de visies van de inwoners samen en dient als inspiratie en leidraad voor dorpen, lokale initiatieven en overheden om, ook na afloop van het project, gezamenlijk vorm te geven aan een gedragen energietransitie. Peter Mol (p.mol@nmfdrenthe.nl) blijft vanuit de Natuur- en Milieufederatie Drenthe het aanspreekpunt voor lokale (energie)initiatieven.

10. Educatie en communicatie

IVN draagt bij aan duurzame Nationale Parken

IVN draagt bij aan duurzame Nationale Parken

IVN heeft van het ministerie van LNV de taak gekregen om de voorlichting en educatie in de nationale parken, een van de vier kerntaken, inhoudelijk te ondersteunen en te coördineren. IVN levert daartoe binnen elk park een coördinator Communicatie & Educatie (C&E). In een aantal parken heeft de coördinator ondersteuning van een medewerker C&E voor de uitvoering van educatieve taken. De coördinator C&E werkt nauw samen met de secretaris en de voorzitter van elk nationaal park. Het IVN is verantwoordelijk voor:

- het opstellen van een jaarplan C&E;
- de coördinatie en advisering van de uitvoerders van het C&E-aanbod;
- de ondersteuning van de uitvoering en ontwikkeling van het C&E-aanbod;
- het adviseren over de kwaliteit van het C&E-aanbod.

In 2023 werkten de C&E-coördinator en -medewerker, in opdracht van het Overlegorgaan, aan diverse producten, activiteiten en prestaties voor Nationaal Park Drentsche Aa. Twee projecten speelden dit jaar een hoofdrol: de educatie- en communicatiestrategie en het inrichtingsplan voor het nieuwe bezoekerscentrum Huis van de Drentsche Aa. Een belangrijke uitdaging was om alle NP-partners daarbij te betrekken. Daarnaast streven we ernaar om zoveel mogelijk mensen te betrekken bij de natuur en bewust te maken van het belang van een gezonde en duurzame levensstijl.

In 2023 zijn de intentieverklaring en samenwerkingsovereenkomst voor het Huis van de Drentsche Aa door de ondernemers, Nationaal Park Drentsche Aa en IVN natuureducatie ondertekend. De IVN medewerkers zijn sinds september 2023 in het Huis van de Drentsche Aa gehuisvest.

Drentsche Aa onderwijsprojecten

Natuurspeurderstocht Drentsche Aa

In september zijn de Nationaal Park Drentsche Aa Natuurspeurderstochten uitgevoerd. Ruim 120 leerlingen uit de gemeente Tynaarlo ontdekten wat er in het water leeft, hoe de bodem eruitziet en welke kleine beestjes er leven in de houtwallen. Landelijk streeft IVN ernaar dat ieder kind in zijn of haar schoolperiode in een Nationaal Park is geweest om de natuur te beleven. Het onderwijs-

Natuurspeurderstocht sept Oudemolen
(Foto Dirk Lont)

project 'Drentsche Aa Natuurspeurderstocht' wordt elk jaar in de omgeving van Oudemolen uitgezet. Na afloop ontvangen alle kinderen een Drentsche Aa natuurspeurdersdiploma. De tocht wordt begeleid door de Nationaal Park Drentsche Aa / IVN medewerkers, Nationaal Park Drentsche Aa gidsen en vrijwilligers van Staatsbosbeheer.

Landbouwproject

Voor het basisonderwijs is verder gewerkt aan het landbouwonderwijsprogramma. De kinderen leren spelenderwijs over landbouw uit de tijd van het beek- en esdorpenlandschap en moderne landbouwmethoden. De pilot is in 2023 uitgevoerd. Naar aanleiding daarvan kwamen er kritische opmerkingen vanuit de landbouwsector. Het programma is, in overleg met afgevaardigden uit de landbouwsector, aangepast tot een nieuwe digitale (studio)versie.

Jongeren Adviesbureau (JAB)

Het voortgezet onderwijs-project 'IVN Jongeren adviesbureau' is in 2023 uitgevoerd door leerlingen van het Van Gogh college uit Assen. Opdracht was: hoe moet de presentatie van het Nationaal Park in het Huis van de Aa er straks uitzien? De leerlingen hebben hun bevindingen gepresenteerd in het provinciehuis in Assen. Er is een nieuwe methodiek uitgewerkt.

Levend bezoekersnetwerk, inclusief gastheren en -vrouwen, gidsen, vrijwilligers en Junior Rangers

Het Levend bezoekersnetwerk speelt een belangrijke rol in de informatievoorziening van het Nationaal Park Drentsche Aa. Het netwerk bestaat uit verschillende onderdelen: toegangspoorten, knooppunten en informatiepunten (gastheren en -vrouwen). Deze onderdelen worden met het gidsenprogramma, de website, brochures en overige (digitale) infomiddelen gecombineerd tot een compleet informatienetwerk.

Gastheren- en -vrouwennetwerk

Menselijk contact is een essentieel onderdeel van dit informatienetwerk. Daarom bestaan de vaste informatiepunten uit gebiedsondernemers die de cursus Drentsche Aa gastheerschap hebben gevolgd. De gastheren en -vrouwen zijn daarmee opgeleid om bezoekers te ontvangen, te informeren en te inspireren over

het gebied en alles wat er te beleven valt. Daarnaast zorgen zij voor een gastvrije ontvangst en dragen zij bij aan een positieve beleving van het gebied. Nationaal Park Drentsche Aa heeft inmiddels meer dan tweehonderd ondernemers opgeleid tot Nationaal Park gastheer of gastvrouw. Het grootste deel van hen werkt op meer dan 82 bedrijven binnen het gebied. Het opleiden van nieuwe gastheren en -vrouwen blijft van belang. In 2023 hebben 13 deelnemers de cursus gastheerschap gevolgd. Hierdoor zijn zij beter in staat om het verhaal van het Nationaal Park te vertellen en de waarde van het landschap voor hun onderneming te begrijpen. Dit kan leiden tot een verhoogde waardering van het park door bezoekers en kan bijdragen aan het behoud van het gebied op de lange termijn.

Drentsche Aa gidsennetwerk en Nationaal Park Drentsche Aa excursieprogramma

Naast de vaste informatiepunten zijn er ook Drentsche Aa gidsen, die het 'mobiele deel' van het netwerk vormen. Deze gidsen zijn getraind om groepen te begeleiden en te informeren over het gebied. Zij kunnen bijvoorbeeld een wandeling of fietstocht begeleiden en daarbij informatie geven over de natuur, geschiedenis en cultuur van het gebied.

De NP gidsen verzorgden in 2023 weer diverse Drentsche Aa excursies. Daarnaast verzorgden ze een flink aantal externe excursieaanvragen, vaak maatwerk voor bedrijven en organisaties. Naast het excursieprogramma assisteerden de gidsen

Op zoek naar de
wisenten...

bij Drentsche Aa onderwijsprogramma's. Voor alle NP excursies wordt een vrijwillige bijdrage gevraagd. Dit geldt maken de gidsen over op de rekening van het Drentsche Aa gebiedsfonds.

In de loop van het jaar zijn enkele nieuwe 'aspirant'-gidsen aan de gidsenpool toegevoegd. Voor nieuwe NP-gidsen is een scholingstraject met buddysysteem uitgewerkt. Na het doorlopen van dit traject worden de aspirant-gidsen als NP-gids aan de NP-gidsenpool toegevoegd.

De NP-gidsen-klankbordgroep, bestaande uit drie NP-gidsen en de NP-C&E-medewerker, kwam twee keer bij elkaar.

Als dank voor de vrijwillige inzet is het voltallige gidsenteam getraceerd op een bezoek aan Nationaal Park Zuid-Kennemerland, met een informatieve rondleiding verzorgd door medewerkers van waterbedrijf PWN.

In april was er een 'gidsen voor gidsen' scholingsavond over biodiversiteit in de Zeegsterhoeve. In september vond een bodembijeenkomst plaats op het Ballooërveld. Voor de gidsen is nieuwe voorjaar/zomerkleding aangeschaft.

Bijeenkomst recreatie- en TIP medewerkers

Op woensdag 15 maart heeft de gemeente Aa en Hunze in samenwerking met Nationaal Park Drentsche Aa een Drentsche Aa Gastheerschap dagcursus georganiseerd bij Restaurant de Drentsche Aa in Schipborg. Een gevarieerde groep deelnemers met o.a. gidsen, vrijwilligers van Staatsbosbeheer en Tourist Info

Punten hebben we tijdens deze dagcursus kennis laten maken met de hoogtepunten van het Nationaal Park. We begonnen met twee informatieve presentaties, gevolgd door een prachtige wandeling met een Nationaal Park gids, en sloten af met een interactief 'pitch'-programma.

NP vrijwilligers

Naast de NP-gidsen beschikt Nationaal Park Drentsche Aa nu ook over enkele NP-vrijwilligers die de C&E-medewerkers ondersteunen bij diverse klussen: Een vrijwilliger vervangt alle gastheerschapsbordjes bij de NP-gastheren en -vrouwen.

- Ontwikkelen van digitale wandelroutes
- Ondersteuning bij NP activiteiten en onderwijsprogramma's
- Het zuilenschoonmaakteam zorgt ervoor dat de NP-zuilen in het Drentsche Aa-gebied schoon en leesbaar blijven.

Junior Rangers

Nationaal Park Drentsche Aa beschikte in 2023 over een groep van veertien Junior Rangers. De coördinatie van het Junior Rangers programma ligt bij de C&E-medewerkers. Voor de begeleiding zijn vrijwillige begeleiders (met VOG) aangesteld.

Enkele bijeenkomsten uit het Junior Rangers programma 2023:

- Thema landbouw en water in samenwerking met Waterschap Hunze en Aa's en Geertje Enting
- Thema landbouw, op bezoek bij de Zeegsterhoeve
- Thema insecten – insectenhotel bouwen, dit hotel staat bij de locatie van Agrarische Natuur Drenthe te Rolde
- Bosbouw bij Buitencentrum Boomkroonpad in samenwerking met Staatsbosbeheer
- Uitwisseling met Junior Rangers NP Weerribben-Wieden
- Uitwisseling met Junior Rangers NP Drents Friese Wold

Junior Rangers thema landbouw (Foto Geertje Enting)

Voor de Junior Rangers zijn jassen en overige kleding ontworpen in NP Drentsche Aa huisstijl. In februari zijn de Junior Rangers van Nationaal Park Weerribben-Wieden op bezoek geweest.

Junior Rangers in Oudemolen

Nationaal Park uitgaven

Nationaal Park Drentsche Aa beschikt over een aantal periodieke uitgaven (zowel gedrukte als digitale middelen) waarmee geprobeerd wordt zoveel mogelijk doelgroepen te bereiken en op de hoogte te houden van NP-activiteiten en -programma's.

Doorstroom

In 2023 zijn weer twee uitgaven van Doorstroom verschenen. Met dit magazine worden de inwoners van het Nationaal Park en abonnees voorzien van achtergrondinformatie en wetenswaardigheden over het Drentsche Aa-gebied. Elke uitgave verschijnt in een oplage van 21.500 stuks. Doorstroom verschijnt in voor- en najaar en valt bij alle huishoudens in het Nationaal Park in de brievenbus.

Op Stap krant

In april verscheen de Op Stap krant 2023/2024 in een oplage van 34.500 exemplaren. Deze gratis krant voor gebiedsbezoekers wordt veel gelezen en geprezen. De Op Stap krant verstrekken we informatie over het Drentsche Aa gebied aangevuld met informatie over gastheren en -vrouwen en het excursieprogramma. De Pannenkoekenboerderij in Gasteren heeft de functie van Op Stap krant steunpunt voor ondernemers in het Drentsche Aa gebied.

Restyling huisstijl

2023 is gebruikt om de herziening van vormgeving en inhoud van Nationaal Park-uitgaven verder door te voeren. Hiervoor gebruiken we de adviezen uit de Nationaal Park Merkgids. Oude folders en flyers worden omgezet in de nieuwe huisstijl die beter aansluit op de uitstraling van Marketing Drenthe.

Digitale nieuwsbrief

De digitale nieuwsbrief verscheen in 2023 in februari, mei, september en december. De nieuwsbrief is beschikbaar voor iedereen die in het Nationaal Park Drentsche Aa is geïnteresseerd en wordt per mail verzonden. De content wordt onder andere door de partners van het Nationaal Park aangeleverd. Abonneren kan via de website www.drentscheaa.nl. Inmiddels zijn meer dan 1100 geïnteresseerden op de digitale NP Drentsche Aa nieuwsbrief geabonneerd. Het complete nieuwsbriefarchief is te vinden op [...]

Dag van het Nationaal Park 2023

Voor de dag van het Nationaal Park in 2023 vond landelijke afstemming plaats tussen de Nationale Parken. Voor elk Nationaal Park zijn drie inwoners geportretteerd en geïnterviewd. De Drentsche Aa portretten zijn gepresenteerd tijdens de informele opening van het Huis van de Drentsche Aa waar de plannen voor de verbouwing en inrichting werden gepresenteerd. De interviews zijn terug te lezen op de website: www.drentscheaa.nl/actueel/nieuws/@144287/28-mei-dag-nationaal-park-2023/

Drentsche Aa publiciteit

Website, Facebook, Twitter en Instagram

Veel mensen weten de website van Nationaal Park Drentsche Aa te vinden; de site kan daarom worden beschouwd als de belangrijkste informatiebron van het Nationaal Park. Het is dus van groot belang dat de website actueel is en blijft. Hieronder vallen onder andere het invoeren en bijhouden van het activiteitenprogramma, de nieuwsrubriek en de (grote) projectenpagina. Het bijhouden en actualiseren van de website kost veel tijd. Alle teksten en beeldmateriaal worden voortdurend gescreend en geactualiseerd. De websitestructuur is deels op inhoud aangepast.

We maken volop gebruik van de (sociale)mediakanalen om activiteiten en bijzonderheden in het Nationaal Park bekend te maken: Twitter (2.800 volgers), Facebook (3.500 volgers), Instagram (1.600 volgers) en YouTube.

De Drentsche Aa beleefkaart op de website wordt actueel gehouden. Dit is een digitale kaart waarop bezoekers op onderwerp het Drentsche Aa-gebied kunnen verkennen. Websitebezoekers kunnen op deze interactieve kaart een schat aan informatie vinden. In 2023 stapten we over op een nieuwe interactieve kaart van een nieuwe leverancier.

In 2023 zijn weer voor alle Nationaal Park excursies en activiteiten persberichten opgesteld en verstuurd. Dit gebeurt via het programma 'La Posta' van de provincie Drenthe. Regelmatig zijn onze berichten te vinden in (lokale) kranten en andere media.

Radio en televisie

Naast persberichten traden de Nationaal Park medewerkers en gidsen meerdere malen op in (lokale) radio- en televisieprogramma's van bijvoorbeeld RTV Drenthe.

Nationaal Park Drentsche Aa fotoarchief

Het Drentsche Aa fotoarchief wordt actief door de C&E-medewerkers bijgehouden. In 2023 is het fotoarchief aangevuld met foto's van Nationaal Park activiteiten en natuur en landschap voor eigen publiciteitsdoeleinden. Bij de fotoselectie wordt steeds meer gekeken of ze aansluiten op de uitgangspunten van de Nationaal Park merkgids. Foto's die niet voldoen worden verwijderd.

Foto's voor het archief werden ook beschikbaar gesteld door gidsen, particulieren en partnerorganisaties.

Regelmatig wordt voor Nationaal Park uitgaven en publiciteitsdoeleinden een beroep op het fotoarchief gedaan. Voor de Drentsche Aa gastheren en -vrouwen zijn een aantal nieuwe rechtenvrije foto's beschikbaar gesteld.

EUROPARC-excursie Nationaal Park Drentsche Aa

11. Gebiedsfonds Drentsche Aa

In 2023 werd uit het Gebiedsfonds een bijdrage verleend aan de volgende projecten. Zie voor een uitgebreide beschrijving het jaarverslag van het Gebiedsfonds Drentsche Aa: www.gebiedsfondsdroentscheaa.nl

Actieplan terugkeer van de roggelelie in Groninger en Drentse akkers - Fase 1
Dit plan is een initiatief naar aanleiding van een aflevering van de tv-serie 'Professors op Pad' met onder anderen Joop Schaminée. Het uiteindelijke streven is om de roggelelie op de plekken waar hij vroeger voorkwam terug te brengen door zaden door van inheems Nederlands materiaal uit te zaaien in geschikte akkers. Uit herstelprojecten aan andere bedreigde soorten is bekend dat er zeer veel zaden nodig zijn met een zo groot mogelijke genetische diversiteit, waardoor uit het genenmateriaal de best aangepaste genotypen geselecteerd kunnen worden. Mocht blijken dat het resterende materiaal een te geringe genetische diversiteit heeft, dan is er nog genenmateriaal uit Duitsland. Bij Natuurbalans staat een groot deel van de Nederlandse bollen en zaden, maar ook bij Science4Nature zijn roggelelies uit Drenthe in de kweek. Fase 1 bestaat uit een inventarisatie van de herkomst, genetische diversiteit en verwantschap van het bronmateriaal, kansrijkdom en beheer van roggeakkers en versterking van het kweekprogramma.

Landschap- en ervenproject Midlaren - uitwerking ToNP-deelproject 'Biodiversiteit & Participatie'

Landschapsbeheer Drenthe heeft de betrokkenheid van inwoners bij het landschap en de natuur in vijf dorpen in het Nationale Park Drentsche Aa vergroot (zie hoofdstuk 8). Een van deze dorpen was Midlaren. Een van de uitkomsten was de wens om het historische cultuurlandschap te versterken door herstel van landschapselementen en de inrichting van Drentse erven. Acht inwoners hebben al kenbaar gemaakt hieraan mee te willen doen met hun erf. Het projectvoorstel betreft de uitwerking van deze wens tot een landschap- en ervenproject in Midlaren.

Nestkastjes Loon - uitwerking ToNP-deelproject 'Biodiversiteit & Participatie'

In het project 'Biodiversiteit & Participatie' (zie hoofdstuk 8 van dit jaarverslag) heeft Landschapsbeheer Drenthe in vijf dorpen in het Nationale Park Drentsche Aa de betrokkenheid van inwoners bij het dorpslandschap en de natuur vergroot. Eén van de deelnemende dorpen was Loon. Loon wil zich inzetten voor de bescherming van meerdere soorten zwaluwen in en om het dorp. Inwoners kunnen meerdere maatregelen treffen voor drie soorten zwaluwen: huis-, gier- en boerenzwaluw. Dit kunnen maatregelen ter bevordering zijn van broedgelegenheid, voedselvoorziening en veiligheid.

Nestkastjes Drouwen - uitwerking ToNP-deelproject 'Biodiversiteit & Participatie'

In het project 'Biodiversiteit & Participatie' (zie hoofdstuk 8 van dit jaarverslag) heeft Landschapsbeheer Drenthe in vijf dorpen in het Nationale Park Drentsche Aa de betrokkenheid van inwoners bij het dorpslandschap en de natuur vergroot. Een van de deelnemende dorpen was Drouwen. In de omgeving van het dorp komen gierwaluw en dwergvleermuis voor en het dorp wil zich inzetten voor deze soorten. In 2023 en 2024 wordt een kennismiddag georganiseerd over vleermuizen en gierzwaluwen. Na afloop van deze middag wil het dorp de inwoners nestkasten voor gierzwaluwen en verblijfkasten voor vleermuizen aanbieden.

Achtererf Café De Amer - vergroten biodiversiteit achtererf met inheemse beplanting

Het project heeft als doel de biodiversiteit van het erf te vergroten door vergroening. Hiervoor wordt samen gewerkt met Vreugdenhil uit Eldersloo. In het ontwerp is plaats voor onder andere fruitbomen, borders met diverse soorten bloemen en heesters, en nieuwe erfgrenzen met hagen. Dit alles als aanvulling aan het (mede) door Gebiedsfonds Drentsche Aa gefinancierde groen dak van de nieuwe schuur met podium. Het erf, de tuin en het podium worden gebruikt door De Amer én omwonenden.

Film WILDEBOEL - Henk en Janetta Veenhoven

Het Drentse Landschap bestaat in 2024 negentig jaar. Een mooie gelegenheid om een film over hun natuurgebieden te maken die antwoord geeft op de vraag in hoeverre met name het beschermen van de oorspronkelijke natuur tot nu toe effect heeft gehad. Hoe staat die natuur ervoor? Wat leeft daar? Wat maakt het nog steeds bijzonder? Om een realistisch antwoord op die vragen te vinden is een meerjarig project nodig om alles op de meest natuurlijke wijze in beeld te kunnen brengen.

Beek in Beeld - kunstproject van het Drents Schildersgenootschap

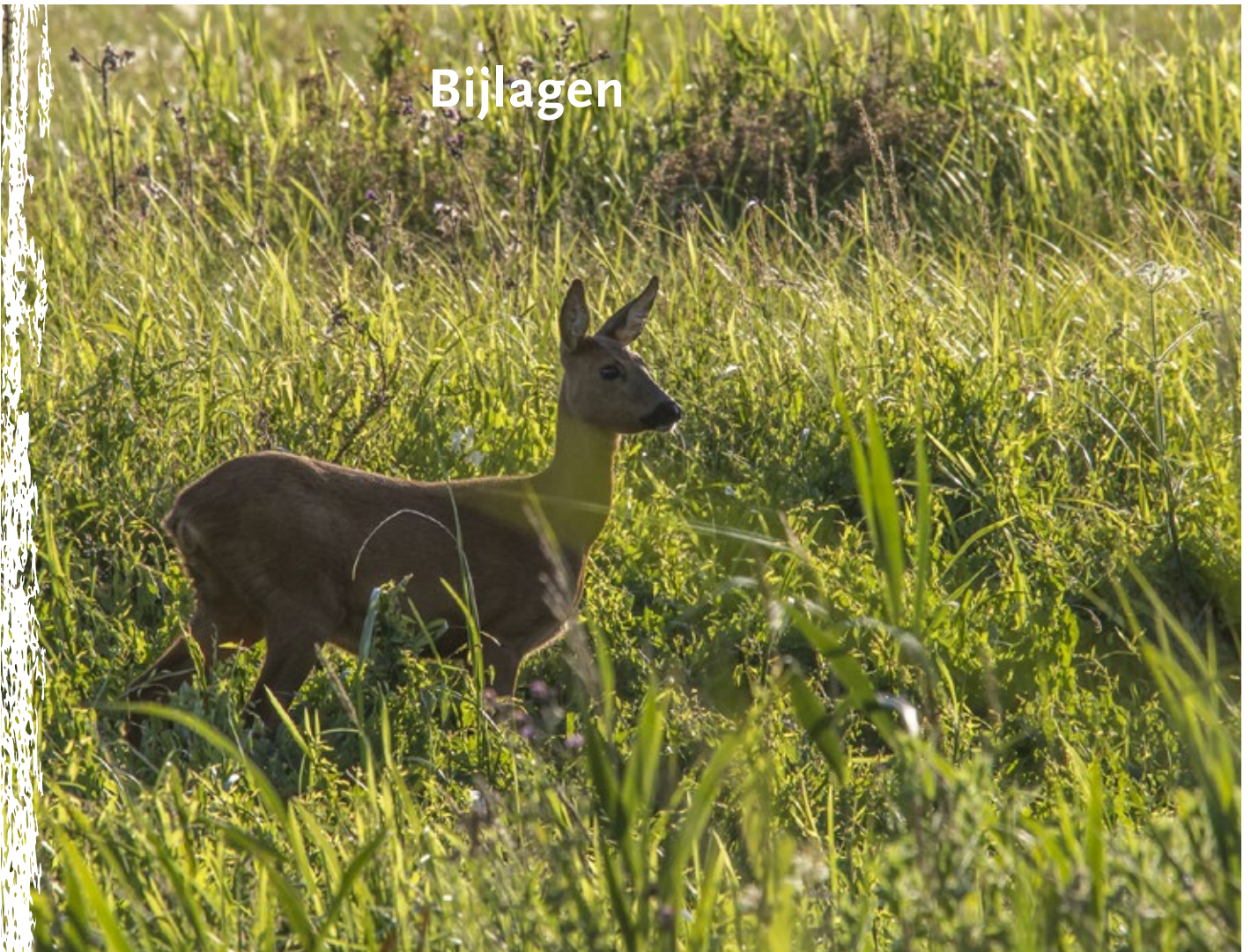
Op initiatief van Erik van Ommen, kunstenaar en initiatiefnemer van de Artists for Nature Foundation, is er een werkgroep gevormd om een uniek project uit te werken door leden van het genootschap. Het doel is de Drentsche Aa van bron tot monding te observeren, te onderzoeken en te ervaren en dit om te zetten in nieuwe en actuele kunstwerken. "Kunst en natuur zijn voor ons onlosmakelijk met elkaar verbonden. We willen ons met dit project dan ook inzetten voor het behoud van datgene wat ons inspireert. Het Nationaal Park Drentsche Aa, de enige nog in zijn oorspronkelijke loop meanderende beek van Nederland, was historisch gezien al heel belangrijk voor kunstenaars." Het doel is dat de hoofdloop van de Aa, van de bron tussen Grolloo en Hooghalen (in de Holmers) tot waar de beek bij De Punt in het Noord-Willemskanaal stroomt, in verschillende jaargetijden wordt vastgelegd. De Aa heeft in dit traject acht verschillende namen. Deze namen zullen als uitgangspunt worden gebruikt voor de verschillende schilderssessies.

Wandelgids 'Loop van de Drentsche Aa'

Na enige vertraging verscheen begin 2024 de tweede, geheel herziene uitgave van de langeafstandswandeling De Loop van de Drentsche Aa. Het is een van de uitgaven in de zeer gewaardeerde serie van langeafstandswandelgidsen 'De Loop van...' van Het Drentse Landschap Aa. De hernieuwde uitgave van deze Loop (met een lengte van in totaal circa 170 kilometer) is ontwikkeld in samenwerking met het Nationaal Park Drentsche Aa.

Bijlagen

1. Organisatie Nationaal Park Drentsche Aa

Overlegorgaan Drentsche Aa

Voorzitter

Jaap Verhulst

Secretaris

Kees Folkertsma

Provincie Drenthe

Henk Jumelet / Egbert van Dijk

Waterschap Hunze en Aa's

Fien Heeringa / Anja Woortman

Gemeente Aa en Hunze

Anno Wietze Hiemstra

Gemeente Assen

Albert Smit

Gemeente Groningen

Kristen de Wrede

Gemeente Tynaarlo

Jelbrich Peters

Staatsbosbeheer

Bert Hummelen / Wout Neutel

BOKD

Theo Brugman / Gerrit Volkers

LTO Noord

Arend Steenbergen

LTO Noord

Erik Emmens

Natuur- en Milieufederatie Drenthe

Reinder Hoekstra

Recreatiesector

Bert Speulman

Waterbedrijf Groningen

Riksta Zwart

Adviseur:

Ministerie van LNV, DG Natuur en Regio

Adriaan Beenen

Programmteam Nationaal Park Drentsche Aa

Secretaris Overlegorgaan

Kees Folkertsma (voorzitter)

Coördinator C&E NPDA

André Brasse

Provincie Drenthe

Marije van der Veen (programmaleider
Drentsche Aa)

Provincie Drenthe

Priscilla Verplanke

Waterschap Hunze en Aa's	Willem Kastelein
Gemeente Aa en Hunze	Maaïke Hamstra
Gemeente Assen	Bart Lammerink
Gemeente Groningen	Peter Teerhuis
Gemeente Tynaarlo	Suzanne Dekker / Jaap Nanninga
LTO Noord	Taeke Wahle / Abel Kooistra
Staatsbosbeheer	Bernie Jenster
BOKD	Luit Hummel
Recreatiesector	Marianne Glas
Recreatieschap Drenthe	Ingeborg de Groot
Waterbedrijf Groningen	Mario Post
De Hondsrug UNESCO Geopark	Jasper Tomesen
Prolander	Hans Verhoogt
Prolander	Meriam Tuinstra
Agendalid:	
Gemeente Midden-Drenthe	Iris Zwartkruis
Natuur- en Milieufederatie Drenthe	Judith van den Berg
Gemeente Borger-Odoorn	Alien Poelman (per 1 maart 2024)

Werkgroep Communicatie & Educatie (C&E)

Coördinator C&E NPDA	André Brasse
Medewerker C&E NPDA	Timanca Manak
Gemeente Aa en Hunze	Edith Scholte
Gemeente Assen	Johan Wessel
Gemeente Tynaarlo	Patricia Langen
Waterschap Hunze en Aa's	Mieke Riezebos
Waterbedrijf Groningen	Wiejanda Moltmaker
Recreatiesector	Rein de Wilde / Frits Sturris
Staatsbosbeheer	Kees van Son
Staatsbosbeheer	Evert Thomas
Staatsbosbeheer	Martijn Harms
Staatsbosbeheer	Harry Dekker
Secretariaat NPDA	Elaine Sapulete / Kees Folkertsma
Gebiedsbewoner	Albert Hovius
LTO Noord	Jannie Warringa
Agrarische Natuur Drenthe	Jorian Huisman
De Hondsrug UNESCO Geopark	Leo Bouwmeester
Het Drentse Landschap	Hanna Schipper-Seton
Marketing Drenthe	Yvonne Cornax

Werkgroep Duurzaam Toerisme

IVN / NP Drentsche Aa	André Brasse
Toeristisch regisseur Midden-Drenthe	Daphne Pot
Provincie Drenthe (vrijtijdseconomie)	Gréanne Feenstra-Schenkel
Recreatieschap Drenthe	Ingeborg de Groot
Gemeente Assen	Ingrid Zwart
De Hondsrug UNESCO Global Geopark	Jasper Tomesen
Staatsbosbeheer	Karel Bos
Toeplah Aa en Hunze en	
DX Adventure park	Marjolein Vos
Marketing Drenthe	Michelle Boer
Gemeente Tynaarlo	Patricia Langen
Gemeente Aa en Hunze	Valerie Vermeire
Namens ondernemers en Het Witte Huis	Wietze Homan
Agendalid	
Gemeente Groningen	Marian Boelema
Gemeente Midden-Drenthe	Marie-Cecile Hatzmann

2. Overzicht Gastheren en -vrouwen Drentsche Aa

Nationaal Park Drentsche Aa heeft geen bezoekerscentrum. In plaats daarvan hebben we een informatienetwerk van Drentsche Aa gastheren en gastvrouwen. Deze enthousiaste gebiedsondernemers hebben een cursus Drentsche Aa gastheerschap gevolgd. U vindt ze verspreid over het hele Drentsche Aa-gebied. Ze zijn herkenbaar aan het Drentsche Aa gevelbordje met de grote 'i'; daarnaast hangt bij de meesten de Nationaal Park-vlag in de vlaggenmast. Bij deze ondernemers kunt u terecht voor informatie over het Nationaal Park. Hier ligt ook de Drentsche Aa 'Op Stap' krant met activiteitenagenda en gebiedskaart.

Zie actueel overzicht op: www.drentscheaa.nl/divers/gastvrij-onthaal

3. Besluitenlijsten Overlegorgaan

BESLUITENLIJST d.d. 30 januari 2023

Van de 72e vergadering van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa in Het Markehuis, De Pol 4 te Grolloo

Besluit	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van zijn vergadering van 31 oktober 2022 ongewijzigd vast	3
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met het projectvoorstel informatiezuilen Drentse Nationale Parken	5.1

BESLUITENLIJST d.d. 11 april 2023

Van de 73e vergadering van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa in Landhuis-Hotel-Restaurant Rikus, Hoofdstraat 10 in Eext

Besluit	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van zijn vergadering van 30 januari 2023 met één wijziging vast	3
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het Jaarverslag 2022 Nationaal Park Drentsche Aa met genoemde wijzigingen vast	5
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met het projectvoorstel en financieringsvoorstel Projectplan continuering extra inzet C&E Nationaal Park Drentsche Aa 2024-2027	8.1

BESLUITENLIJST d.d. 19 juni 2023

Van de 74e vergadering van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa in het 'Huis van de Drentsche Aa' i.o. / voormalig Café-Restaurant De Aanleg, Deurze

Besluit	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van zijn vergadering van 11 april 2023 ongewijzigd vast. De leden van het Overlegorgaan worden in voorkomende gevallen in de notulen voortaan individueel geciteerd.	3
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met de beslispunten in de oplegnotitie samenwerkingsovereenkomst Huis van de Drentsche Aa	5

BESLUITENLIJST d.d. 1 november 2023

Van de 75e vergadering van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa in het dorps huis 'De Trefkoel' in Gasselte.

Besluit	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van zijn vergadering van 19 juni 2023 ongewijzigd vast.	3
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met de <i>beslispunten</i> 'Huis van de Drentsche Aa'. Dit betekent o.a. dat de samenwerkings-overeenkomst door de voorzitter kan worden ondertekend en het financiële dekkingplan akkoord is. Daarmee is definitief besloten om het bezoekerscentrum 'Huis van de Drentsche Aa' daadwerkelijk te gaan realiseren.	4
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met de beslispunten uit de oplegnotitie bij het Ambitieplan Duurzaam Toerisme Nationaal Park Drentsche Aa. Dit betekent vaststellen van het ambitieplan en het instellen van een werkgroep Duurzaam Toerisme. De bemensing en uitvoeringscapaciteit is afhankelijk van aanvullende financiering door LNV. In de begroting 2024 is een hiervoor een stelpost opgenomen.	5
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt de Educatie- en Communicatiestrategie 2022-2030 vast, met één tekstuele wijziging.	6
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt de Begroting 2024 Nationaal Park Drentsche Aa vast.	7
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het vergaderschema 2024 voorlopig vast. De afwezige leden worden via aansluitende schriftelijke ronde geraadpleegd.	11

Vergadering Overlegorgaan

4. Eindafrekening Bestedingenplan 2023

Projecten / uitgavenposten	Bedrag
C&E (extra inzet + Junior Rangers + werkbudget)	€ 82.141
Vervanging ANWB-gebiedsaanduiding N33 en A28	€ 35.816
Projectleider Nationale Parken (+ € 20.000 cofinanciering gemeenten)	€ 20.704
Bewonersonderzoek CMO-STAMM	€ 19.500
OpStap-krant 2023	€ 13.699
Doorstroom #40 en #41	€ 12.615
Overlegorgaan Drentsche Aa	€ 11.668
Integrale Kanskaart - Demoveld Wedbroeken	€ 10.800
BC 'Huis van de Drentsche Aa'	€ 9.000
Folders en zichtbaarheid	€ 8.977
EUROPARC/SNP	€ 6.951
Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa	€ 5.170
Panelen fietsknooppunten	€ 3.700
Onvoorzien	€ 1.480
Eindtotaal	€ 242.222

5. Overzicht afgeronde projecten

Nationaal Park Drentsche Aa 'Van brongebieden tot benedenloop'

Afgeronde projecten vanaf 2002		
Stand van zaken 31 december 2023		
Status	Afgerond	
Thema	Aantal projecten	Totale investering
Landbouw	31	€ 2.901.349
Natuur en Landschap	81	€ 16.035.567
Recreatie	77	€ 7.410.975
Water	33	€ 28.451.269
Wonen en Leefbaarheid	36	€ 2.986.799
Gebiedsfonds Drentsche Aa	63	€ 4.552.423
C&E	18	€ 1.004.630
Eindtotaal	339	€ 63.343.012

Status	Afgerond	
Financiële verdeling afgeronde projecten vanaf 2002		
Stand van zaken 31 december 2022		
EU-geld	€ 10.573.144	16,7%
Rijk - ROM/WCL	€ 3.482.653	5,5%
Rijk - SGM/SGB	€ 2.411.307	3,8%
Rijk - Overig (o.a. Belvédère)	€ 5.851.488	9,2%
Provincie - Drenthe en Groningen	€ 11.632.317	18,4%
Provincie - Nationaal Park Drentsche Aa	€ 1.507.644	2,4%
Provincie - Nationaal Landschap DA	€ 2.576.246	4,1%
Gemeenten	€ 9.836.962	15,5%
Waterschap	€ 6.898.416	10,9%
SBB / NM / HDL	€ 1.610.010	2,5%
Particulieren	€ 1.718.007	2,7%
Gebiedsfonds Drentsche Aa	€ 284.508	0,4%
Overig derden	€ 4.959.310	7,8%
Som van Totale investering	€ 63.343.012	100,0%

18,5%	€	11.745.449
		<i>Totale Rijksbijdrage</i>
24,8%	€	15.716.207
		<i>Totale Provinciale bijdrage</i>

6. Actuele nieuwsberichten op de website in 2023

Reddingsplan voor 'een van de kroonjuwelen van de Drentsche Aa'

27 december 2023

Reddingsplan voor 'een van de kroonjuwelen van de Drentsche Aa'

Hoog water in de natuur

21 december 2023

Vanwege vele regenval en ongunstige wind, wordt wateroverlast op recreatieroutes verwacht.

'Natuurinclusief heeft ook een verdienmodel nodig'

13 december 2023

Boeren in het Drentsche Aa-gebied experimenteren met nieuwe teelten om de biodiversiteit te versterken. "Voor telers is een goede afzet van deze gewassen ook cruciaal", zegt Geertje Enting, trekker van twee projecten in het gebied.

Dilemma: rivierprik of bever

11 december 2023

Het gaat goed met de bever in Nederland. Geweldig natuurlijk. Maar dat heeft ook een keerzijde. Doordat hij gebieden naar zijn hand kan zetten, dreigen sommige zeldzame dieren en planten te verdwijnen. Zoals de rivierprik, een soort vis. Een dilemma, vinden Staatsbosbeheer-boswachter Kees van Son en beverconsulent voor de provincies Groningen en Drenthe Cindy de Jonge. "De natuur is helaas niet altijd robuust genoeg voor grote aantallen bevers."

Samen aan de slag om Drentsche Aa als drinkwaterbron nog robuuster te beschermen

7 december 2023

Gedeputeerde Staten van Drenthe hebben de rapportage en aanbevelingen van de adviescommissie Vervolg-UPDA voor de duurzame verbetering van de waterkwaliteit van de Drentsche Aa in ontvangst genomen. Het advies is opgesteld in opdracht van de provincie en biedt aanknopingspunten voor het duurzaam beschermen van de Drentsche Aa als bron voor drinkwater.

Dorpsgroepen delen ervaringen tijdens slotbijeenkomst

6 december 2023

Dorpsgroepen delen ervaringen tijdens slotbijeenkomst

Over een paar jaar is POL optimaal ingericht voor natuur-, water- en klimaatopgaven

22 november 2023

Over een paar jaar is POL optimaal ingericht voor natuur-, water- en klimaatopgaven

Werken aan evenwicht in de Drentsche Aa

7 november 2023

Het Drentsche Aa-gebied bewijst dat mens en natuur al eeuwenlang samenwerken. Recent voorbeeld? Restwater

van Waterleiding Maatschappij Drenthe (WMD) dat wordt gebruikt als voeding van het grondwater. Nu we steeds vaker de gevolgen van klimaatverandering ervaren, is het zoeken naar evenwicht en kijken naar kansen extra belangrijk. Precies dát doen Kees van Son van Staatsbosbeheer en Joop Mentink van WMD!

Ziezo! Nacht van de Nacht

24 oktober 2023

Ziezo! Nacht van de Nacht

Kan de patrijs nog gered worden?

23 oktober 2023

Kan de patrijs nog gered worden?

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

23 oktober 2023

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

Cursus Gastheerschap Drentsche Aa

19 oktober 2023

In november start de jaarlijkse cursus Gastheerschap Nationaal park Drentsche Aa. De cursus bestaat uit vier middagbijeenkomsten. We behandelen de organisatie, de ontstaansgeschiedenis, de natuurwaarden en de cultuurgeschiedenis van het Drentsche Aa gebied. In het voorjaar volgt nog een dagexcursie. Na afloop ontvangen de deelnemers het gastheerschap certificaat, het gevelbordje en de Nationaal Park vlag. Doe je mee?

Wies met de patrijs

22 augustus 2023

Uitnodiging Patrijsmiddag op zaterdag 16 september 2023. Voor alle geïntereseerde bewoners en agrariërs in het Drentsche Aa-gebied.

Internationale vakantiewerkers helpen Staatsbosbeheer met hooien

16 augustus 2023

Internationale vakantiewerkers helpen Staatsbosbeheer met hooien

Boerenfietstocht 2023

14 augustus 2023

Boerenfietstocht 2023

Internationale jongeren vrijwillig aan de slag in Nationaal Park Drentsche Aa

10 augustus 2023

Internationale jongeren vrijwillig aan de slag in Nationaal Park Drentsche Aa

Concept-Natuurdoelanalyses Natura2000-gebieden

19 juli 2023

In opdracht van het ministerie van LNV maken alle provincies gebiedsprogramma's als onderdeel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied. De provincie heeft de wette-

lijke taak om natuurdoelanalyses te maken. Een natuurdoelanalyse beschrijft hoe het gaat met de natuur in een gebied, of en welke problemen er zijn en in welke richting maatregelen nodig zijn om de natuur gezond te maken.

Groeten uit Groeningen, aflevering Drentsche Aa

17 juli 2023

In deze zesde aflevering van Groeten uit Groeningen zitten we in het Nationaal Park Drentsche Aa. We bezoeken één van de ambassadeursprojecten van Groeningen, het Voedselbos in Glimmen waar ze niet alledaagse planten kweken/laten groeien. Ook zien we hoe het voormalig grasland van Land van Ons in drie jaar tijd is veranderd in een akkerland met veel diversiteit aan gewassen. En we krijgen een uitgebreide rondleiding op het Waterbedrijf Groningen in de Punt. Want ons drinkwater, dat komt uit de Drentsche Aa.

Literaire wandelroute over Suze Sanders van Drentsche Aa naor de Kymmelsbarg in Schipbörg

13 juli 2023

Literaire wandelroute over Suze Sanders van Drentsche Aa naor de Kymmelsbarg in Schipbörg

Geslaagde inloopbijeenkomst Polders Oosterland en Lappenvoort

12 juli 2023

Geslaagde inloopbijeenkomst Polders Oosterland en Lappenvoort

Ecologische verbindingzone bij Meerweg in Haren is klaar

12 juli 2023

Ecologische verbindingzone bij Meerweg in Haren is klaar

Jaarverslag 2022 online beschikbaar

12 juni 2023

Jaarverslag 2022 online beschikbaar

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

12 juni 2023

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

28 mei Dag van het Nationaal Park 2023

11 mei 2023

Speciaal voor de Dag van het Nationaal Park 2023 organiseren we op 28 mei van 11:00-15:00 uur een open dag met excursies en activiteiten in ons Nationaal Park Drentsche Aa bezoekerscentrum in wording. Adres: Asserstraat 63, 9451 TA Rolde

Inloopavond Amerdiep

4 mei 2023

Inloopavond Amerdiep

Inloopavond kadeversterking Lappenvoort-Oosterland

4 mei 2023

Inloopavond kadeversterking Lappenvoort-Oosterland

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

3 april 2023

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

Beverdammen in de Drentsche Aa

23 maart 2023

In Drenthe zijn bevers aan het bouwen geslagen.

Bezoekerscentrum Drentsche Aa

11 februari 2023

Eetcafé en zalencentrum De Aanleg in Deurze wordt omgebouwd tot Drentsche Aa-bezoekerscentrum, dat willen de restaurantondernemers, het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa en IVN.

Commissie adviseert over aanpak Drentsche Aa als veilige drinkwaterbron

10 februari 2023

Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe hebben een adviescommissie benoemd die advies gaat geven over de aanpak van de Drentsche Aa. Doel is om de waterkwaliteit van de Drentsche Aa te verbeteren.

Meer focus in onderzoek N34

1 februari 2023

De provincie Drenthe heeft het voornemen om op de N34 de verkeersveiligheid en de doorstroming te verbeteren. Hiermee wordt ook de verbinding voor het openbaar vervoer geoptimaliseerd. In 2017 is daarvoor onderzoek gestart naar een gedeeltelijke verdubbeling tussen Emmen en De Punt, met prioriteit voor de aanpak van het verkeersplein Gieten. Tijdens de voorverkenning van de milieueffectrapportage is gebleken dat het taakstellend budget van 90 miljoen euro niet langer toereikend is voor de uitvoering van alle alternatieven die tot nu toe in beeld waren. Dit als gevolg van de sterk toegenomen inflatie.

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

25 januari 2023

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

Nieuw wereldwijd akkoord om biodiversiteit te redden is een feit

9 januari 2023

Nieuw wereldwijd akkoord om biodiversiteit te redden is een feit

Stikstof in Drentsche Aa-gebied: Geen effect van vliegveld Eelde

9 januari 2023

Stikstof in Drentsche Aa-gebied: Geen effect van vliegveld Eelde

7. Adressen partners

Secretariaat Nationaal Park Drentsche Aa

Postbus 122, 9400 AC Assen
Bezoekadres: Westerbrink 1 in Assen
T (0592) 365555
E drentscheaa@drenthe.nl
I www.drentscheaa.nl

IVN Drenthe

Postbus 125
9400 AC Assen
T (0592) 371740
www.ivn.nl

Staatsbosbeheer

Postbus 333
9700 AH Groningen
T (050) 7074444
www.staatsbosbeheer.nl

LTO Noord

Postbus 186
9200 AD Drachten
T (088) 8886666
www.ltonoord.nl

Recreatiesector

p/a Recreatieschap Drenthe
Drift 11c
7991 AA Dwingeloo
T (0521) 593210
www.recreatieschapidrenthe.nl

Natuur- en Mileufederatie Drenthe

Hertenkamp 6
9401 HL Assen
T (0592) 311150
www.nmfdrenthe.nl

Waterschap Hunze en Aa's

Postbus 195
9640 AD Veendam
T (0598) 693800
www.hunzeenaas.nl

Vereniging Brede Overleggroep Kleine

Dorpen (BOKD)
Dr. Nassaulaan 3a
9401 HJ Assen
T (0592) 315121
www.bokd.nl

Gemeente Aa en Hunze

Postbus 93
9460 AB Gieten
T (0592) 267777
www.aaenhunze.nl

Gemeente Assen

Postbus 30018
9400 RA Assen
T (0592) 366911
www.assen.nl

Gemeente Groningen

Postbus 30026
9700 RM Groningen
T 14 050 (verkort nummer)
www.gemeente.groningen.nl/

Gemeente Midden-Drenthe

Postbus 24
9410 AA Beilen
(0593) 539222
www.middendrenthe.nl

Gemeente Tynaarlo

Postbus 5
9480 AA Vries
T (0592) 266662
www.tynaarlo.nl

NV Waterbedrijf Groningen

Postbus 24
9700 AA Groningen
T (050) 3688688
www.waterbedrijfgroningen.nl

Ministerie van Landbouw, Natuur en

Voedselkwaliteit (LNV)
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
T (070) 3798911
www.rijksoverheid.nl

Provincie Drenthe

Postbus 122
9400 AC Assen
T (0592) 365555
www.drenthe.nl

De Hondsrug UNESCO Global

Geopark
Bronnegerstraat 12
9531 TG Borger
T (0599) 725009
www.dehondsrug.nl

Nationale Parken

- 1 Schiermonnikoog
- 2 Lauwersmeer
- 3 Duinen van Texel
- 4 De Alde Feanen
- 5 **Drentsche Aa**
- 6 Drents-Friese Wold
- 7 Dwingelderveld
- 8 Weerribben-Wieden
- 9 Zuid-Kennemerland
- 10 De Sallandse Heuvelrug
- 11 De Hoge Veluwe
- 12 Veluwezoom
- 13 Utrechtse Heuvelrug
- 14 De Biesbosch
- 15 Oosterschelde
- 16 De Loonse en Drunense Duinen
- 17 De Maasduinen
- 18 De Zoom- Kalmthoutse Heide
- 19 De Grootte Peel
- 20 De Meinweg
- 21 NieuwLand

De Nationale Parken richten zich op:

- Bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap
- Natuurgerichte recreatie
- Educatie en voorlichting
- Onderzoek

Uitgave:

Nationaal Park Drentsche Aa, 2024
Postbus 122, 9400 AC Assen
www.drentscheaa.nl

Verhaal van de Nederlandse Natuur

Op maar weinig plekken in de wereld is de natuur op korte afstand zo divers als in Nederland. En nergens is de interactie tussen water en land, en tussen natuur en mens, zo duidelijk aanwezig en zo inventief aangepakt.

In Nederland koesteren we onze natuur en zijn we ons bewust van de kwetsbaarheid ervan. Onze Nederlandse volksaard en het leven met beperkte ruimte, wind en water vormen onze natuur en hoe we ermee omgaan; we versterken en ontwikkelen. Wij doen het 'the Dutch way': zorgzaam en nuchter, maar ook ondernemend en vernieuwend. We staan open voor ideeën en inzichten, proberen deze graag uit en gaan verbindingen aan tussen de natuur en haar omgeving.

De interactie tussen water en land, en tussen natuur en mens, heeft unieke gebieden opgeleverd. Duinen, bossen, heide, laagveen, getijdenwater, beekdalen en vennen; allemaal op korte afstand van elkaar. Elk gebied heeft zijn unieke karakter en historie, met eigen planten, dieren en landschappen. En een geheel eigen rust en dynamiek.

In Nederland staan we voor natuur die uitnodigend is. Waar iedereen natuur op zijn manier kan beleven juist door de diversiteit tussen en binnen gebieden. Waar natuur en mens elkaar versterken in al hun diversiteit.

In Nederland is natuur onderdeel van onze historie, maar zeker ook van onze toekomst die we samen maken. Welkom in onze unieke natuur!

De 21 Nationale Parken vertellen het verhaal van de Nederlandse natuur en het omliggende landschap. Landschap, natuur en onze identiteit zijn met elkaar verbonden. Bewoners en ondernemers die het verhaal van hun gebied ontdekken zijn trots op hun gebied.

